

SRR 6/2010 rd

Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik

Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik	1
1 Inledning	3
2 Kärnåtgärder	3
3 Konkurrenskraft skapas genom konsumenternas uppfyllda behov	4
3.1 Den finländska maten produceras med hög kvalitet	4
3.2 Konkurrenskraft med ett säkrat spårbarhetsystem visar på livsmedelskedjans styrkor	5
3.3 Massbespisning styr närings- och konsumtionsbeteendet	5
3.4 Med hjälp av kostfostran ökar man uppskattningen för mat av god kvalitet	6
3.5 Den växande efterfrågan på ekologiska produkter och naturprodukter skapar möjligheter	7
3.6 Effektivare samordning av livsmedelsbranschen	7
4 Konkurrenskraft, kompetens och innovationer i livsmedelssystemet	8
4.1 Livsmedelskedjans utbildning, forskning och informationsöverföringskedja	8
4.2 Utveckling av livsmedelsföretagens konkurrenskraft	9
5 Miljö och klimatförändringar – livsmedelsproduktionens risk och möjlighet	10
5.1 Konsumentens valmöjligheter	10
5.2 Klimatförändringarnas effekter	11
5.3 Möjligheterna för en hållbar primärproduktion av fisk	12
6 Kost och hälsa	13
6.1 Livsmedelssäkerheten är en konkurrensfaktor	13
6.2 Bra näring innebär god hälsa	14
7 Jordbrukspolitiken möjliggör inhemsk livsmedelsproduktion	14
8 Livsmedelsförsörjning och försörjningsberedskap	16
8.1 Livsmedelsförsörjningen är den viktigaste utmaningen för världens jordbruks- och livsmedelsekonomi	16
8.2 Energi är viktigt för jordbrukets produktinsats	17

1 Inledning

Kulturen och kunnandet kring mat är en viktig del av bildningen och det övergripande välbefinnandet. Livsmedelssektorn styrs av konsumenternas behov. De inhemska livsmedlen ska vara goda, färska, hälsosamma och producerade på ett hållbart sätt. Detta ligger till grund för de finländska livsmedlens konkurrensfördelar.

Det har skett stora förändringar inom livsmedelskedjan och dess verksamhetsmiljö under de senaste åren. Hela livsmedelskedjans verksamhet är nära sammankopplad med miljö-, klimat- och energifrågor, lönsamheten inom primärproduktionen och livsmedelsindustrin, ändringar i konsumentområdet samt sambanden mellan kost och hälsa. Till följd av ändringarna i livsmedelskedjan och dess verksamhetsmiljö behövs ett intensivare samarbete mellan livsmedelssektorns olika parter. På så sätt bevarar den finländska livsmedelssektor sin konkurrenskraft och kan möta de växande behoven. Livsmedelssektorn är framtidens tillväxtbransch.

I november 2009 tillsatte statsrådets kansli en ledningsgrupp som hade till uppgift att utarbeta en nationell livsmedelsstrategi. Ledningsgruppen kom med förslag till en strategi för jord- och skogsbruksministeriet. Utgående från föreslaget skulle jord- och skogsbruksministeriet utarbeta en proposition till en nationell livsmedelsstrategi som skulle överlämnas som en redogörelse till riksdagen. I juni 2010 överlämnade ledningsgruppen propositionen till en nationell livsmedelsstrategi till jord- och skogsbruksminister Sirkka-Liisa Anttila (Morgondagens mat – förslag till nationell livsmedelsstrategi, bilaga 1). I livsmedelsstrategin ingår även en bakgrundsrapport som har utarbetats utifrån experternas arbete. I propositionen fastställde man en framtidsvision för morgondagens mat:

År 2030 äter de finländska konsumenterna välsmakande, hälsosamma och trygga livsmedel som har producerats på ett hållbart sätt. Konsumenterna har förmågan att göra medvetna val. Ett transparent, kompetent, flexibelt och internationellt konkurrenskraftigt livsmedels- och servicesystem svarar på efterfrågan. Ett väl samordnat forsknings- och utvecklingsarbete på hög nivå bidrar till tillväxten och utvecklingen inom branschen.

För att kunna införa livsmedelsstrategins vision behövs:

Konsumentorientering, ett gemensamt beslut om att göra livsmedelsbranschen till en tillväxtbransch, ökad uppskattning av livsmedlen och livsmedelsproducenterna samt en ny förvaltningsmodell för politiken och frågorna kring mat.

Rapporten behandlar ledningsgruppens proposition och åtgärder, vilka syftar till att förverkliga livsmedelsstrategins mål inom de närmaste åren. Behandling av finansieringsfrågor sker i samband med statsfinansernas rambeslut- och budgetprocesser.

2 Kärnåtgärder

Regeringen anser att följande åtgärder är viktiga för att man ska kunna förverkliga visionen i livsmedelsstrategin:

Säkra lönsamheten och konkurrenskraften hos hela den finländska livsmedelskedjan i den nya verksamhetsmiljö som klimatförändringen och den globala konkurrensen fört med sig.

Skapa ett spårbarhets- och ansvarssystem för den finländska livsmedelskedjan.

Stödja konsumentdriven forskning, utveckling och innovationer samt praktisk tillämpning av forskningsresultaten. Främjande av livsmedelsforskningen genom nätverksbildning. Stödja samarbetet mellan små och medelstora företag.

Reservera tillräckligt med resurser för den offentliga sektorns anskaffningskompetens och livsmedelsanskaffningar. Stödja kostfostran, hälsofrämjande livsmedelsval samt ekologisk och närproducerad mat.

Förbättra samarbetet mellan ministerierna inom livsmedelspolitiken. Jord- och skogsbruksministeriet svarar för att samordna livsmedelsbranschen inom statsförvaltningen tillsammans med andra ministerier.

3 Konkurrenskraft skapas genom konsumenternas uppfyllda behov

Livsmedelssektorn är konsumentinriktad. Den finländska maten måste vara god, färsk, hälsosam, skäligt prissatt och ansvarsfullt producerad. Ansvarsfullt producerad mat är hälsosam och säker. Detta bidrar till den finländska matens konkurrenskraft.

Den finländska matens mervärde stärks genom att den är god, färsk, hälsosam, skäligt prissatt och ansvarsfullt producerad.

3.1 Den finländska maten produceras med hög kvalitet

I Finland är livsmedlens säkerhet och kvalitet av världsklass. Den höga standarden ger upphov till ökade produktionskostnader, men detta innebär också att konsumenten har förtroende för den inhemska produktionen.

Växthälsan är bra och farliga växtförstörare har inte funnits permanent i växt- och trädgårdsproduktionen. Även växtskyddsmedel används i obetydliga mängder. Vår djursjukdomssituation är fortsatt god och behovet att använda djurläkemedel är litet jämfört med det övriga Europa. De allvarliga djursjukdomarna har kunnat förebyggas och enskilda utbrott har varit begränsade och de har bekämpats effektivt. I Finland har man inte odlat genetiskt modifierade arter som varit avsedda att användas som livsmedel. Hela Finland är alltså fortfarande fritt från genetiskt modifierade arter. På EU-nivå har man målet att se till att Finland i fortsättningen har möjlighet att fatta självständiga beslut om odling av genmodifierade växter inom sitt område. Märkningarna på förpackningar ger konsumenter möjlighet att välja GM-fria produkter.

I Finland har man satt högre krav än EU:s miniminivå när det gäller uppfödningen av vissa produktionsdjur. Svin- och nötkreatursgårdar vars åtgärder för välbefinnande överskrider lagstiftningens grundkrav har från och med 2008 kunnat få stöd för djurens välbefinnande. Djurens välbefinnande är en integrerad del av kvaliteten hos våra livsmedel, vilket bygger på producentens höga yrkesskicklighet och en fungerande livsmedelskedja. Reformerna av djurskyddslagen och djurskyddsförordningarna ger djuren bättre möjligheter till artspecifikt beteende, vilket förbättrar djurens välbefinnande.

Tungmetallhalterna i våra odlingsmarker är mycket låga. I Finland får man inte marknadsföra fosforgödsel, vars kadmiumhalt överskrider 50 mg per kilogram fosfor. Inom EU finns det för närvarande ingen motsvarande kadmiumbegränsning.

Finland har särskilda salmonellagarantier för nöt-, svin- och broilerkött samt för hönsägg. Dessa produkter får inte importeras till Finland från övriga EU-länder, med undantag för Sverige, eller från tredje länder utan intyg som garanterar att produkterna är salmonellafria. I Finland får det inte förekomma salmonella i foder (nolltolerans).

Inhemsk råvaror, t.ex. bär, svamp, råg, fisk och aromatiska örter ligger därtill till grund för hälsosamma och smakliga livsmedel. Användningen av mat och näringsintaget följs upp regelbundet och informationen utnyttjas vid uppdatering av kostrekommendationerna. Produktutveckling av livsmedel kan bygga på dessa rekommendationer och kriterier. Vi har också spetsteknologi och kompetens för utveckling av den näringsmässiga kvaliteten (t.ex. laktosfria produkter, prebiotika och probiotika).

Regeringen anser att det är viktigt att

bevara den finländska livsmedelskedjans höga kvalitet.

3.2 Konkurrenskraft med ett säkrat spårbarhetsystem visar på livsmedelskedjans styrkor

Livsmedelskedjan ska, i enlighet med konsumenternas önskemål, kunna profilera produkt-sortimentet så att matens egenskaper, även de immateriella, kan spåras på ett kontrollerat sätt med start från produktionen av råvaror och användningen av produktionsinsatser. Livsmedelskedjans aktörer bär det främsta ansvaret för livsmedelskvaliteten och -säkerheten. Målet bör vara ett gemensamt spårbarhets- och ansvarssystem för livsmedelskedjan, vilket följs upp regelbundet. Detta system betjänar kedjans alla delar och konsumentens behov av information. Systemet hjälper att ge konsumenter mer ingående information om matens ursprung och produktionssätt. Med hjälp av systemet ökar man den finländska matens konkurrenskraft och -fördelar. Spårbarhets- och ansvarssystemet behövs för att värna om livsmedelsexportens och den finländska konsumentens förtroende.

Regeringen anser att det är viktigt att

skapa ett säkrat spårbarhets- och ansvarssystem för den finländska livsmedelskedjan.

3.3 Massbespisning styr närings- och konsumtionsbeteendet

I Finland är massbespisningen ovanligt populär jämfört med många andra europeiska länder. Den offentliga matservicesektorn och andra professionella kök styr det finländska närings- och konsumtionsbeteendet. Därför måste smaklig mat av god kvalitet kunna garanteras inom offentliga organisationer, till exempel i skolor och inrättningar. Det är allt skäl att förbättra olika befolkningsgruppers tillgång på högkvalitativ massbespisning och matservice. Genom att man erbjuder smaklig, färsk och ansvarsfullt producerad mat håller den finländska maten kvar sin popularitet. Man måste även säkra att näringskriterierna uppfylls inom den offentliga matservicen. En särskild fokus ska läggas på mängden salt, fett och fiber samt typen av fett. Vidare ska man till exempel satsa på utbudet av och kvaliteten grönsaker, bär och frukt.

De professionella köken har en betydande uppgift när det gäller att främja hållbara livsmedelsval. Med hjälp av menyplanering och livsmedelsval kan man stödja det regionala och miljömässiga välbefinnandet samt landsbygdens livskraft. Vid konkurrensutsättningen av den offentliga massbespisningens råvaror och tjänster kan vikt läggas vid en ekonomisk helhetssyn, produkternas kvalitet, säkerhet och inverkan på miljön. Målen som gäller ökad användning av ekologiskt producerad mat, grönsaker och säsongenliga produkter ingår i stats-

rådets principbeslut (Statsrådets principbeslut om främjande av hållbara val i offentlig upphandling). Kostrekommendationerna har utarbetats i samband med arbetet av arbetsgruppen för utveckling av massbespisning (Utveckling av massbespisningen i Finland, SHM:s utredning 2010:11). De största hindren mot att främja ansvarsfulla livsmedelsval, ekologisk och närproducerad mat samt att säkra näringskvaliteten är bristen på strategiskt beslutsfattande, anskaffningsinformation och -kompetens och utbildning, samt outvecklade och enbart prisbetonade anskaffningsprocesser.

Regeringen anser att det är viktigt att

förbättra massbespisningsservicens kvalitet, attraktivitet och tillgänglighet,

säkra tillräckliga resurser för den offentliga sektorns matservice och särskilt skolmaten, samt öka rådgivningen i anslutning till anskaffningskompetensen,

förbättra de professionella kökens kompetens genom att främja användningen av ekologisk och närproducerad mat och hälsosammare val,,

främja miljöansvariga tillvägagångssätt inom den offentliga matservicen.

3.4 Med hjälp av kostfostran ökar man uppskattningen för mat av god kvalitet

Matkulturen bestämmer uppskattningen för maten. Man tillägnar sig matkulturen genom att personligen uppleva kontakten med livsmedelskedjan samt tillredningen av mat, speciellt i vardagen. Den matrelaterade kulturen och kompetensen är en viktig del av bildningen.

Med hjälp av skolmaten stödjer man de pedagogiska målarna. Under övervakade måltider i skolan och på daghem har barnen och ungdomarna möjlighet att lära sig att äta tillsammans, äta hälsosamt, pröva på nya maträtter samt utvidga sina smakupplevelser. Barnen och ungdomarna har också möjlighet att lära sig att förstå matens inverkan på miljön. Vuxna människors närvaro är viktig under skolmåltiderna. Man bör även fästa uppmärksamhet vid kostservicepersonalens yrkeskunnsighet. En matrast där barnen kan äta i lugn och ro och i en trivsamt miljö är en viktig del av skoldagen.

Vid undervisningen i huslig ekonomi och hälsokunskap samt utvecklingen av skolmaten ska fästas vikt. Huslig ekonomi och hälsokunskap ska tilldelas tillräckliga timantal i de nya läroplanerna vid reformen av de allmänna målen och timfördelningen inom den grundläggande undervisningen.

Klubbverksamhet kompletterar bra kostfostran i undervisningsplanen.

Metoderna för kostfostran bör utvecklas utifrån forskningsrön. Kostförstrans goda praxis bör spridas och tas i bruk i skolor och daghem. Detta kräver att dessa frågor också ingår i lärarnas och daghemspersonalens grundläggande utbildning och fortutbildning.

Regeringen anser att det är viktigt att

främja den finländska matkulturen,

säkra att undervisningen i huslig ekonomi och hälsokunskap reserveras tillräckliga timantal och öka klubbverksamhet som stödjer kostfostran,

väcka intresse för mat och matvanor i skolan och på daghem genom att ta i bruk nya handlingsätt,

dra nytta av den senaste informationen inom kostfostran när man reformerar grunderna för läroplanerna och stärka skolbespisningens roll som en del av skolans allmänna mål för uppfostran.

3.5 Den växande efterfrågan på ekologiska produkter och naturprodukter skapar möjligheter

Intresset för ekologiska produkter och naturprodukter (t.ex. vilda bär, svampar, vilt och fisk) är stort runt om i världen och det växer fortfarande. Ekologiska produkter och naturprodukter har stora exportpotentialer och de erbjuder också en exportled för små och medelstora företag.

Att använda ekologiska produkter är ett sätt att agera på ett hållbart sätt. För närvarande är utbudet av ekologiska produkter bristfälligt och både detaljhandeln och de professionella köken har problem med tillgången och kvaliteten på produkterna. I Finland saknar man en aktör som enar branschen för de ekologiska produkterna. För att de ekologiska produkterna ska komma ända fram till konsumenten måste hela ekokedjan samarbeta effektivare. För att kunna utveckla och stödja ekobranschen med offentliga medel krävs en ännu intensivare organisering av branschen. Målen är att alla professionella kök inom den offentliga sektorn använder sig av ekologiska produkter (Luomumarkkinoiden kehittämisen strategiset tavoitteet 2007-2015).

Regeringen anser att det är viktigt att

säkra ett mångsidigt utbud av ekologiska produkter för både detaljhandeln och de professionella köken,

främja användningen av ekologisk och närproducerad mat vid offentliga upphandlingar,

främja samarbetet inom eko- och naturproduktskedjan genom att stödja bildandet av gemensamma marknadsorganisationer,

säkerställa förutsättningarna för att höja förädlingsgraden och utvecklingen av exporten av ekologiska produkter och naturprodukter.

3.6 Effektivare samordning av livsmedelsbranschen

Livsmedelsstrategins centrala förslag på åtgärder är att förbättra mötet mellan livsmedelsbranschens nationella aktörer. Flera av ärendena som presenteras i livsmedelsstrategin är tväradministrativa. Utvecklingen kräver en god samordning mellan statsförvaltningens olika verksamheter. Man behöver konsekventa åtgärder för att kunna förverkliga livsmedelspolitikens målar. Det räcker inte enbart med att internt samordna statsförvaltningen och staten kan inte ensam genomföra de nödvändiga åtgärderna. Eftersom aktörerna är splittrade behöver man även i fortsättningen en neutral instans som kan förverkliga de praktiska projekten och främja och samordna de gemensamma åtgärderna. Jord- och skogbruksministeriet framställer även lösningsmodeller för denna fråga.

En av den finländska livsmedelsproduktionens växande konkurrensfaktorer är tillgången på rent vatten. Vattenförsörjningen och vattensäkerheten är allt viktigare för livsmedelskedjan i framtiden.

Regeringen anser att det är viktigt att

förbättra samarbetet mellan ministerierna i frågor som gäller livsmedelspolitik. Jord- och skogsbruksministeriet svarar för att samordna livsmedelsbranschen inom statsförvaltningen tillsammans med andra ministerier.

4 Konkurrenskraft, kompetens och innovationer i livsmedels-systemet

4.1 Livsmedelskedjans utbildning, forskning och informationsöverföringskedja

En produktiv, kvalitativ och kostnadseffektiv jordbruksproduktion förbättrar det inhemska livsmedelssystemets konkurrenskraft. Den strukturella förändringen inom jordbruket samt utmaningarna med anknytning till miljöns och djurens välbefinnande ökar framförallt behovet av kompetens och innovation. Livsmedlens primärproducenter måste ha möjlighet att få fortbildning och rådgivning samt ha tillgång till branschens senaste praktiskt tillämpbara forsknings- och utvecklingsresultat. Det är viktigt att unga företagare och personal som arbetar med primärproduktionen har tillgång till en grundutbildning av hög kvalitet.

För att kunna stärka innovationsverksamheten måste man främja utbildningssystemet så att en stabil grund skapas och livsmedelsstrategins målar därmed kan uppnås. Livsmedelsbranschens attraktivitet måste öka. Informationen som fås från utbildningen på andra stadiet och högskoleutbildningen måste i fortsättning utnyttjas för innovationsverksamheten och rådgivningen. Utbildningssamarbetet mellan Östersjöområdets högskolor och de övriga nordiska högskolorna måste intensifieras.

Enligt en europeisk jämförelse som baserar sig på ekonomiska indikatorer är den finländska livsmedelsindustrin i gott skick. Livsmedelsindustrin har varit framgångsrik när det gäller export inom de närmaste närområdena, dit man huvudsakligen har exporterat produkter av lägre förädlingsgrad. Om man vill höja förädlingsgraden samt öka exporten i enlighet med livsmedelsstrategins målar, måste man anmärkningsvärt öka satsningarna på forsknings- och innovationsverksamheten jämfört med den nuvarande nivån. Gårdarna måste beaktas som ett segment i innovationspolitiken och man måste skapa möjligheter för dem att ta del i innovationsnätverken. Innovationspolitiken måste vara särskilt inriktad på efterfråga och användare. Dessutom är det en väsentlig del av innovationsverksamheten att både företagen och finansörerna tar risker.

Livsmedelsbranschens forskning i Finland är i flera hänseenden högklassig och i vissa fall rentav utmärkt, men forskningsområdet är splittrat. För att vi ska kunna utveckla livsmedelssektorns konkurrenskraft måste vi finna mer tvärvetenskaplig grundforskning och tillämpad forskning. Det behövs bl.a. närmare samarbete mellan sammanslutningen för naturresurs- och miljöforskning samt sammanslutningen för hälsa och välfärd. Mellan sammanslutningarna behövs också riktade resurser. Det effektivaste sättet att bidra till livsmedelsforskningens utveckling är att man uppmuntrar till nätverksbildning.

Den offentliga forskningsfinansieringen har flera aktörer. Utvecklingen av hela kedjans utbildning och forskning kräver att olika ministerier har en gemensam uppfattning om behoven. Därför ska man göra en centraliserad överenskommelse om prioriteterna inom finansieringen och arbetsfördelningen.

De flesta företag inom livsmedelsbranschen har ännu inte satsat tillräckligt på forskning och utveckling. Finansieringen från Tekes kräver i allmänhet industrins medfinansiering i enlighet med lagstiftningen om statliga stöd. En stor del av företagen är små och medelstora företag. Dessa har nödvändigtvis inte så stora resurser och kompetent personal att de kan dra nytta av forskningsresultaten i sin egen affärsverksamhet. Livsmedelsindustrins kompetensnivå måste därför höjas och på så sätt skapa bättre möjligheter för innovation även hos små och medelstora företag. Man ska fästa särskild vikt vid samarbete med andra sektorer, till exempel förpackningsbranschen.

Regeringen anser att det är viktigt att

främja kompetensen inom produktion, marknadsföring, företagsledning och miljö samt utnyttjandet av innovationer inom jordbruket och hela livsmedelskedjan,

fokusera resurser på forskning, utveckling, flerbranschverksamhet och innovation inom livsmedelsbranschens små och medelstora företag, främja bildandet av samarbetsnätverk,

säkra sektorforskningsinstitutens verksamhetsförutsättningar och resurser för långsiktig livsmedelsforskning inom universiteten,

stimulera samordningen av forskningsinstitut som utför livsmedelsforskning mellan olika förvaltningsområden, effektivera samordningen av livsmedelsforskningens finansierare,

fokusera på att öka resurserna för livsmedelsbranschens innovationsverksamhet inom de statliga forskningsinstituten,

stärka egna kluster för livsmedelsforskningen som samarbetar med aktörer från andra branscher,

avsätta förvaltningsområdets resurser för livsmedelsforskningen som samarbetar med branschens övriga aktörer.

4.2 Utveckling av livsmedelsföretagens konkurrenskraft

Aktörernas lönsamhet och konkurrenskraft inom livsmedelssystemet är en förutsättning för verksamhetens kontinuitet. De små och medelstora livsmedelsförädlingsföretagens ställning inom livsmedelssystemet håller på att förbättras eftersom de har kommit att identifiera konsumenternas behov ur nya synvinklar och därigenom skapat ett mervärde för kunderna. Ekologisk och närproducerad mat, säsongenliga livsmedel och funktionella livsmedel produceras också av små företag. Det lönar sig att reda ut de små och medelstora företagens samarbets- och underleverantörmöjligheter. Framförallt har den ökade användningen av olika förädlade produkter och halvfabrikat lett till en framväxt av små och medelstora företag. Av konsumenterna har en del aktiverats genom direktkontakt med primärproducenterna och förädlarna. Det är alltså viktigt att stödja producenternas och konsumenternas andelslag; genom dessa kan man också påverka utbudet i detaljhandeln.

Det är svårt för små och medelstora företag att hitta försäljningskanaler via den centraliserade förädlar-, logistik- och handelsportalen. Logistikproblemen är framförallt lösbara med hjälp av företagen och samarbetet mellan dem. Man behöver flera metoder och resurser för företags- och produktutvecklingen där potentialer för nya produkter finns för både jordbruket och fiskenäringen. Viktiga mål för utvecklingen av primärproduktionen och en förutsättning för en innovativ produktutveckling är tillgången på råvarorna och att de uppvisar en jämn kvalitet. Vid sidan av en inhemsk efterfrågan bör man komma ihåg exportmarknaden och utmaningar. Man bör speciellt fästa uppmärksamhet vid nordvästra Rysslands ekonomiska område och vid övriga Ryssland samt vid sådana innovativa produkter som det kan finnas en global efterfrågan på i smala marknadssegment.

Livsmedelsföretagens verksamhetsförutsättningar och lönsamhet är sammankopplade med lagstiftningen och andra samhälleliga beslut och riktlinjer. Inom flera små och medelstora företag upplever man fortfarande livsmedelslagstiftningen som krävande och svårbegriplig. Små företag behöver särskild rådgivning i ärenden som framförallt rör lagstiftningen. Lagstiftningen och dess verkställande måste utvecklas på ett sådant sätt att man tar småföretagens särdrag i beaktande.

Regeringen anser att det är viktigt att

stimulera företagets internationalisering, export och internationella affärskunnande,

utveckla livsmedelslagstiftningen och tillämpning av den så att företagets verksamhetsrisker och riskhanteringen tas bättre i beaktande, förbättra livsmedelslagstiftningens rådgivning,

bidra till att stödja livsmedelskedjans företagsverksamhet och utvecklingsarbete med hjälp av finansiering från EU under den nya programperioden 2014 - 2020,

skapa förutsättningar för att utveckla konkurrenskraften, öka förädlingsgraden samt utveckla exporten hos små och medelstora livsmedelsföretag,

beakta de höga EU-standarderna för livsmedel inom handelspolitiken så att även importprodukter måste hålla samma standard som inom EU.

5 Miljö och klimatförändringar – livsmedelsproduktionens risk och möjlighet

5.1 Konsumentens valmöjligheter

Konsumenten påverkar både sin egen hälsa och det lokala välbefinnandet och sysselsättningen genom sina livsmedelsval. Genom att köpa inhemska livsmedel betalar inte konsumenten bara för maten och råvarorna, utan också för den nationella matkulturen, landsbygdslandskapets miljövard och djurens välbefinnande samt arbetet bakom. Den ansvarsfulla konsumenten kan själv minska koldioxidavtrycket från maten. Det produktspecifika koldioxidfotavtrycket är förenat med livsmedlens förpackningspåskrifter. Det lönar sig att höja miljö kvalitetsfaktorn för klimateffekten.

Matspillet i alla hushåll kan gå upp till 25 %. Hela livsmedelskedjans spill kan utgöra hälften av hela den tillgängliga maten. De miljöeffekter som orsakas av matspillet kan i de flesta livsmedelsproduktgrupper vara klart större än de som orsakas av t.ex. förpackningstillverkningen och avfallshanteringen. Vi borde kunna åtminstone halvera matspillet. Konsumenten

ternas medvetenhet om spilllets ekologiska och ekonomiska effekter och sätten att minska spillet måste öka.

Regeringen anser att det är viktigt att

förbättra konsumenternas medvetenhet om konsumtionens miljö- och sysselsättnings-effekter,

utreda möjligheterna för att införa produktspecifika kolfotspar samt möjligheterna att ta in kolfotspar i förpackningsmärkningen,

minska matsvinnet genom att öka konsumenternas medvetenhet och minimera avfalls-flödena i hela näringskedjan.

5.2 Klimatförändringarnas effekter

Finland har i likhet med andra EU-länder åtagit sig att minska på olika sektorers utsläpp av växthusgaser, öka produktionen och användningen av förnybar energi samt spara energi. Inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik har klimat- och energifrågorna fått en större vikt än tidigare.

Utsläppen från den finländska jordbruksproduktionen liksom husdjursproduktionen och åkerodlingen ska fram till 2020 minskas med 13 procent jämfört med nivån 2005. Enligt beräkningar kan denna minskning åstadkommas utan skära ner på jordbruksproduktionens storlek. Inom EU diskuteras man som bäst att skärpa det nuvarande målet för utsläppsminskningen, då det skulle leda till att det uppsatta målet för jordbruket skulle bli stängare. På så sätt kan även minskningen av jordbruksproduktionens storlek komma att bli mål för en diskussion, eftersom andra sätt inte resulterar i målen för utsläppsmängden. I Finland skulle en nedskärning av jordbruksproduktionen ändå inte minska de globala växthusgasutsläppen, ifall samma mängd mat då skulle produceras på annat ställe.

Klimatförändringen och den allt hårdare konkurrensen om naturresurser kan ändå i framtiden skapa en påtryckning för att öka jordbruksproduktionen i vårt land. Klimatförändringen försämrar odlingsförhållandena i många viktiga produktionsområden i världen. På samma gång förutses uppvärmningen tvärtom öka skördarna i Finland. Å andra sidan kan extrema väderfenomen, växtsjukdomar och spridningen av skadeinsekter undanröja en del av produktionens ökning. Tillsvidare har man hittat få farliga växtförstörare i Finland. Ändå har storleken på ersättningarna för växthälsan, som betalas med statliga medel, fördubblats under ett par år. Samtidigt som antalet växtförstörare ökar, ökar också kraven på växtskyddsmedlens säkerhet. Utbudet av växtskyddsmedel på marknaden leder sannolikt till att de stränga miljökraven sänks. De små skördarna som orsakats av ovanliga väderförhållanden minskar jordbrukarnas inkomster och produktionens lönsamhet samt att de orsakar en omfattande osäkerhet på livsmedelsmarknaden.

Anpassningsåtgärderna måste sträva efter att bekämpa klimatförändringens skadliga effekter och utnyttja de möjligheter som detta medför. Anpassningen behövs speciellt inom växtförädlingen samt inom utvecklingen av dränerings- och bevattningsmöjligheter. Med hjälp av biotekniken kan man förbättra odlingsväxternas skörd, vilket främjar användningen av odlingsmarken och minskar på sätt att nya naturmiljöer röjs för jordbruksändamål. Minskningen av livsmedelsproduktionens växthusgasutsläpp skulle ändamålsenligt öka antalet fleråriga vallar, särskilt på humusrika jordar, samt ta hand om hanteringen av gödsel från husdjursskötsel. Det är viktigt att man bevarar vår nuvarande åkerareal i ett gott skick, att man tar hand om åkrarnas grundförbättring och att man följer bra odlingsmetoder. För att möta

miljöskyddets och klimatförändringens utmaningar behövs under de kommande årtionden omfattande åtgärder, såsom investerings- och miljöstödd, utbildning och rådgivning för lantbruksföretagare samt stöd för innovationer och forskning.

Finlands rikliga vattentillgångar gynnar bäst den produktion vars vattenbehov är stort, t.ex. den finländska husdjursproduktionen. Med hjälp av fleråriga vallar är det möjligt att öka de organiska ämnena i åkermarken och förbättra jordens förmåga att släppa igenom vatten. Vallproduktionen bidrar också till att ändra växtunderlaget till en koldioxidsänka, vilket minskar produkternas koldioxidavtryck. För att minska jordbrukets belastning på vattendragen behövs också under kommande år vattenskyddsåtgärder som gäller alla aktörer. För de anvisade områdena i vattenförvaltningsplanerna i ramdirektivet för vatten behövs optimerade och effektiva vattenskyddsåtgärder på avrinningsområdsnivå och gårdsnivå. I Finland finns rikligt med kompetens för ett hållbart utnyttjande av naturresurser. Våra rikliga vattentillgångar skapar betydande affärsmöjligheter på den växande vattenteknologimarknaden och i samarbetsprojekten. Arbetet att ta fram och införa ett vattenfotspår pågår som bäst på det internationella planet. I och med denna indikator har en diskussion startats om att flytta produktioner som kräver mycket vatten från områden som lider brist på vatten till områden som har rikligt med vattentillgångar. Det är nödvändigt att utreda användningen av vattenfotspåret som faktor för livsmedelsexporten.

Regeringen anser att det är viktigt att

hålla Finlands åkerareal i gott skick och att med hjälp av bl.a. växtförädlingen tillgoda den finländska livsmedelsekonomins möjligheter att anpassa sig till klimatförändringen,

minska livsmedelsproduktionens växthusgasutsläpp genom att utveckla produktionsmetoderna och reservera tillräckligt med resurser för utvecklingen och tillämpningen av nya produktionsmetoder.

5.3 Möjligheterna för en hållbar primärproduktion av fisk

Den inhemska fiskerieringen har fortfarande många outnyttjade potentialer. Dessutom kan den globala uppvärmningen i framtiden öka produktiviteten i vattnen. På kort sikt kan fiskemarknadens vinst främjas speciellt då fisket riktas mot de underutnyttjade fiskebestånden, inklusive mörtstammarna, samt genom att minska skadedjurens skadliga effekter på fisket.

Vattenbruksproduktionens hållbara tillväxt möjliggörs likaså genom att man främjar nya miljöinnovationer, t.ex. att storskaligt införa innovationer för styrning av produktionens etableringsplats, Östersjöfoder samt olika teknologier (cirkulationsteknologi och havsteknik). På lång sikt måste forsknings- och utvecklingsverksamheten fördomsfritt inriktas på att utnyttja fiskeresurser på ett nytt och mångsidigare sätt, som t.ex. odling av mikroalger och vattenväxter.

Regeringen anser att det är viktigt att

utveckla förutsättningar för den inhemska fiskerieringen samt satsa på forsknings- och utvecklingsverksamheten som har som mål att utnyttja Finlands fiskeresurser på ett hållbart och nytt sätt.

6 Kost och hälsa

6.1 Livsmedelssäkerheten är en konkurrensfaktor

Livsmedelssäkerheten i Finland befinner sig på en hög nivå, även internationellt sett. Statsrådet överlämnade våren 2010 den andra redogörelsen om livsmedelssäkerheten (SRR 3/2010 rd) till regeringen. Redogörelsen har målet att kontrollera livsmedlens säkerhet, främja en hälsosam kost samt förbättra konsumentens ställning. EU:s och den nationella livsmedelslagstiftningen riktar det främsta ansvaret för livsmedelssäkerheten till livsmedelskedjans aktörer. På grund av detta har principen för egenkontroll tagits i bruk för hela livsmedelskedjan, med början från gårdarna. I enlighet med lagstiftningen kräver flera av livsmedelskedjans aktörer, vid sidan av egenkontroll, kvalitets- och riskhantering för råvaruleverantörer.

I Finland har den höga livsmedelssäkerhetsnivån uppnåtts med hjälp av långsiktiga åtgärder (jfr kapitel 3), där samarbetet mellan näringen och myndigheterna har varit av stor betydelse. Upprätthållandet av säkerhetsnivån har bl.a. bidragit till en liten export av levande djur, låg djurtäthet samt en kontrollerad användning av växtskyddsmedel och veterinärmedicinska läkemedel. Jämförelser på EU-nivå visar att salmonella- och campylobactersituationen för våra produktionsdjur är bäst i hela EU. I framtiden måste man framförallt ägna särskild uppmärksamhet vid att förebygga campylobakterier och andra farliga bakterier, t.ex. yersinia.

Forskningsresultaten visar på att de finländska konsumenterna litar på myndighetstillsynen. Ändå vill den växande gruppen av konsumenter påverka att den mat de väljer att äta är ofarlig. En stor del av konsumenterna förväntar sig inte bara att maten ska hålla dem vid liv utan att den även ska förbättra hälsan. De finska konsumenterna har en positivare inställning till funktionella livsmedel än till exempel konsumenterna i Södra Europa. Målet med att förbättra hälsan kan även leda till överdrifter: vissa gruppers konsumtion av kosttillskott är redan på en hälsofarlig nivå.

Inom livsmedelssäkerheten har man traditionellt bekämpat matens omedelbara skadliga hälsoeffekter, såsom matförgiftningar eller allergiska reaktioner. Man vet ändå väldigt lite om vilka långvariga effekter de skadliga ämnena i maten kan ha. Utmaningen med riskbedömningar är att samla in tillräckligt med information om å ena sidan olika befolkningsgruppers matvanor och å andra sidan halterna av skadliga ämnena som finns i den mat som finländarna äter. Det är också viktigt att födoämnenas fördelar och nackdelar analyseras på ett övergripande sätt. Till exempel rekommendationerna om fiskintag beaktar såväl hälsoeffekterna kring behovet av nödvändiga fettsyror och D-vitamin som halten av skadlig dioxid i fisken.

Regeringen anser att det är viktigt att

fortsätta förebygga allvarliga risker i enlighet med principen från jord till bord i hela livsmedelskedjan, speciellt när det gäller att förebygga salmonella- och campylobakterrisker i primärproduktionen,

utveckla vetenskaplig bedömning för risker inom livsmedelssäkerheten och att utifrån bedömningarna sätta upp säkerhetsmål som styr riskhanteringsåtgärderna när det gäller de viktigaste negativa effekterna för livsmedel, utveckla handlingsätt och anvisningar för att förbättra livsmedelsaktörernas riskhanteringsförmåga och fortsätta riskhanteringsarbetet mellan den offentliga makten och livsmedelskedjans aktörer,

produktifiera den finländska kompetensen inom livsmedelssäkerheten och skapa exportprojekt.

6.2 Bra näring innebär god hälsa

I Finland uppfylls inte näringsrekommendationerna i alla avseenden, i synnerhet när det gäller konsumtion av grönsaker, bär och frukt. Matens mest betydande näringsmässiga risker är ändå ett energiöverintag i relation till förbrukningen samt för stort intag av mättat fett, socker och salt. Detta leder till viktökning och risker för följsjukdomar, såsom typ 2-diabetes samt hjärt- och blodkärlssjukdomar. I Finland bör särskild vikt fästas vid viktökning hos barn och ungdomar. Det är viktigt att främja hälsosamma ätvanor enligt statsrådets beslut (Statsrådets beslut om riktlinjerna för motion och kost som främjar hälsa). Man har kunnat sänka kolesterolnivåerna med hjälp av målmedveten upplysning och produktutveckling. Näringskvaliteten är en allt viktigare faktor i utvecklingen av livsmedelsprodukterna.

För att styra kostvalen behövs framförallt aktuell konsumentinformation. Man ska till exempel genom utbildning se till att aktörerna inom livsmedelskedjan och yrkesfolket inom matsektorn har tillräckligt kunnande om hälsosam kost. Konsumenter måste ha möjlighet till stöd och råd som hjälper dem att göra hälsofrämjande val. Vidare ska man influera livsmiljön så att de i näringsmässigt hänseende bästa valen är möjliga, enkla och lockande. I praktiken kan detta främjas till exempel genom att man minskar möjligheterna för barn och unga att äta ohälsosamt, ökar utbudet av hälsosamma måltider i olika befolkningsgrupper eller genom att man beaktar hälsoaspekterna vid produktutveckling av livsmedel och matjänster. Även tillämpningen av administrativa åtgärder, såsom beskattning, måste utredas. Man behöver tillförlitlig konsumtions- och sammansättningsinformation som grund för val av livsmedel. Den nationella livsmedelsdatabasen (Fineli) och det kunskapsunderlag som systemet kräver har utvecklats i samarbete mellan förvaltningsområdena.

Regeringen anser att det är viktigt att

säkra tillräcklig information om tillgången på och säkerheten hos kosten och näringsämnen i Finland,

utreda införandet av nya näringsmässiga riskhanteringsåtgärder, speciellt för att minska förekomsten av övervikt och diabetes,

påverka utbudet av livsmedel och mat på det sättet att val enligt kostrekommendationerna är möjliga, lätta och lockande i alla befolkningsgrupper.

7 Jordbrukspolitiken möjliggör inhemsk livsmedelsproduktion

En av jordbrukspolitiken centrala uppgift är att skapa förutsättningar för en inhemsk livsmedelsekonomi för produktionen av jordbruksprodukter av hög kvalitet och i enlighet med konsumenternas behov.

I Finland idkas jordbruk under ganska annorlunda förhållanden än i övriga EU-länder. På grund av låga skördenivåer, långa transportavstånd, en småbruksdominerad produktionsstruktur och de övriga finländska jordbrukssärdragen blir våra produktionskostnader för jordbruksprodukterna högre jämfört med många andra EU-länder och EU:s handelspartners.

De viktigaste målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att hålla konsumentpriserna på jordbruksprodukter på en rimlig nivå, göra jordbruket mer lönsamt, garantera en rimlig levnadsstandard för befolkningen, trygga tillgången på förnödenheter samt stabilisera marknaderna (fördraget om EEG:s upprättande, det s.k. Romfördraget, 1957). Eftersom inkomsterna från försäljningen av jordbruksprodukterna ofta bara täcker en del av produktionskostnaderna är det inte möjligt att producera centrala jordbruksprodukter utan stöd från samhället i Finland och inte heller i den nuvarande omfattning som i andra EU-länder. Förvaltningen har begränsade sätt för att direkt påverka de bestämda marknadspriserna eller produktionskostnaderna. Marknadens styrande effekt har under de senaste åren stärkts eftersom endast en del av jordbruksstödet är kopplad till produktionen av jordbruksprodukter. Enskilda produkters lönsamhet bestäms allt oftare av marknaden. På grund av detta är ännu viktigare att jordbrukets produktionsinsats- och produktmarknad har en balanserad verksamhet för att jordbruksproduktionen ska löna sig. Det är också viktigt att producent- och branschorganisationernas verksamhet görs möjlig i Finland inom ramen för EU-lagstiftningen.

Det finns ett behov att förbättra jordbrukets struktur och produktivitet i alla produktionsinriktningar. Dessa utmaningar rör i synnerhet de produktionsinriktningar, där inkomststödens storlek hotar att sjunka i fortsättningen. Med en tillräcklig finansiering av strukturpolitiken förbättras förutsättningarna för utvecklingen av produktionsstrukturen och företagsverksamheten. Med EU och de nationella stödsystemen möjliggörs en fortsatt produktion även i en föränderlig verksamhetsmiljö. Jordbrukets lönsamhet förbättras också genom att fästa uppmärksamhet vid produktionens kvalitet och organisering, teknologiska val, användning av produktionsinsatser samt nätverksbildning.

Jordbrukets stödsystem förnyas inom de närmaste åren. I hänseende till stödets inverkan är det vid sidan av stödets totala mängd också viktigt med stödets form. Stödsystemen ska sporra till företagsamhet och vara så enkla som möjligt.

På grund av ändringar i jordbrukets verksamhetsmiljö har jordbrukets risker ökat och ändrat karaktär under de senaste åren. Vid sidan av de skörderisker som traditionellt orsakas av vädret, orsakar klimatförändringen i fortsättningen en osäkerhet samt starkare växlingar i insats- och produktpriserna.

Regeringen anser att det är viktigt att

främja jordbrukets strukturella förändring och kostnadseffektivitet,

säkra tillräcklig finansiering för EU:s gemensamma jordbrukspolitik, programmet för utveckling av landsbygden och nationella stöd så att man kan stabilisera jordbrukarnas inkomstnivå samt trygga produktionens kontinuitet,

utveckla verktygen för jordbrukets riskhantering med vilka man kan minska osäkerheten som härrör från ändringar i verksamhetsmiljön och instabilitet i marknaden,

ta fram miljö- och klimatfrågorna i högre grad inom EU:s jordbrukspolitik.

8 Livsmedelsförsörjning och försörjningsberedskap

8.1 Livsmedelsförsörjningen är den viktigaste utmaningen för världens jordbruks- och livsmedelsekonomi

Livsmedelsförsörjningen utgörs av tillgången till tillräckligt med mat i hänseende till ett hälsosamt liv samt livsmedlens näringskvalitet och renhet.

Livsmedelsförsörjningen och jordbrukets frågor har tagits fram i allt högre grad på den internationella utvecklingspolitikens agenda. Finland arbetar med att främja livsmedelsförsörjningen i utvecklingsländer genom att förbättra jordbrukets produktivitet, genom att säkra jordbrukets värdekedja och genom att öka landsbygdens livskraft.

Med införandet av aspekter kring matens kvalitet, näringsvärde och säkerhet överensstämmer utvecklingen av livsmedelsförsörjningen också med EU:s och övriga internationella riktlinjer.

Den finländska ekonomins beroende av utländska nätverk och logistiska system och deras funktion har ökat. Tyngdpunkten ligger i fortsättningen mer än tidigare på de kritiska systemens underhåll och kontinuitet under störningar och krissituationer och man måste vara beredd att vidta nationella åtgärder vid allvarligare kriser.

På grund av vårt läge måste man i Finland värna om försörjningsberedskapen även på nationell nivå. Försörjningsberedskapsnivån avpassas så att befolkningens levandemöjligheter och handlingskraft samt samhällets funktion kan hållas över normalförhållandena under allvarliga störningar och undantagsförhållanden. Grunden för den finländska livsmedelsförsörjningsberedskapen utgörs av en oavbruten primärproduktion och verksamhet inom livsmedelsindustrin samt försörjningsberedskapslager för vissa produkter. Att bevara små och medelstora företags handlingskraft är viktigt med hänseende på den regionala försörjningsberedskapen.

Finlands självförsörjning av vegetabiliskt foderprotein är ungefär 30 %. Priset och tillgången på foderprotein växlar. Importen av foderprotein är förknippad med foder- och livsmedelssäkerhetsrisker, t.ex. ökad risk för salmonellasmitta. Även den ekologiska husdjursproduktionen lider av växlingarna i foderproteinmarknaden. Övervakningen av proteinfoderproduktionen och konsumtionsmarknaden är ytterst viktig för att säkerställa en fortsatt produktion.

Försörjningsberedskapscentralens medel har årligen betalat en ersättning till sådana inhemska förädlingsprogram, som är viktiga för Finlands försörjningsberedskap, men som inte är ekonomiskt lönsamma. På grund av de uppskattade effekterna av klimatförändringen har förädlingsprogrammen ändrats år 2010. Ersättningen betalas för växter som kan förädlas under finländska förhållanden, såsom spannmål, ärter och vallväxter.

Regeringen anser att det är viktigt att

stödja jordbruksproduktionen i utvecklingspolitiken, vilket främjar utvecklingsländerna att uppnå en egen livsmedelssäkerhet,

betona försörjningsberedskapsaspekterna inom EU:s och Finlands politiska linjer,

trygga tillgången på jordbruksprodukter även i fortsättningen med tanke på en dålig inhemsk skördeväxt, upprätthålla försörjningsberedskapslager med de viktigaste primärproduktionsinsatserna, inklusive utsädeslager, samt brödsäd,

öka den regionala försörjningsberedskapen genom att framförallt stärka gårdarnas företagsamhet under undantagsförhållanden,

förbättra gårdarnas försörjningsberedskap beträffande tillgången på el och övrig energi samt informationsnätverk,

öka självförsörjningen av foderprotein speciellt för utfodring av svin och fjäderfän,

garantera försörjningsberedskapen och anpassningen till klimatförändringen i hänseende till nationell forskning om och förädling av viktiga växter.

8.2 Energi är viktigt för jordbrukets produktinsats

Energiförbrukningen inverkar på kostnaderna och mängden växthusgas. Tillgången till energi är också en försörjningsberedskapsfråga. I januari 2010 startades energiprogrammet för jordbruket. Målet med programmet är att främja energiförbrukningens effektivitet samt användningen och produktionen av förnyelsebar energi på lantgårdar. Gårdarna kan frivilligt ansluta sig till energiprogrammet och få olika informations- och rådgivningstjänster som rör energiärenden, t.ex. en gårdspecifik energiplan.

Regeringen anser att det är viktigt att

minska beroendet av importerad energi genom att öka andelen förnybar energi enligt de energipolitiska riktlinjerna som regeringen har godkänt,

fortsätta genomförandet av lantbrukets energiprogram.

Morgondagens mat

Förslag till nationell livsmedelsstrategi

Publikationens namn:

Morgondagens mat – Förslag till nationell livsmedelsstrategi

Utgivare:

Ledningsgruppen för beredning av livsmedelsstrategin

Grafisk design: Kirsti Pohjapelto

Tryckeri:

Vammalan Kirjapaino, 2010

FÖRORD

Det har blivit aktuellt att arbeta fram en nationell livsmedelsstrategi i Finland. Till detta finns flera olika skäl, bland annat de ökade variationerna i efterfrågan på och utbudet av livsmedel på global nivå, faktorerna kring klimatförändringen och det ökande behovet av bioenergi. Mat och vatten hör till livets nödtröft. Varje självständig nation vill se till att invånarna har tillgång på vatten och livsmedel av god kvalitet och i tillräcklig mängd.

Hur kan vi garantera att finländska konsumenter får trygga, välsmakande, hälsosamma och ansvarsfullt producerade livsmedel till ett skäligt pris? Detta är en bred och utmanande fråga. Det som är viktigt är att primärproducenterna, industrin, handeln och de professionella köken kan fungera på ett lönsamt och konkurrenskraftigt sätt. Endast en lönsam verksamhet ger kontinuitet.

Uppdraget att utarbeta en livsmedelsstrategi var omfattande och flerdimensionellt. Inom den givna tidsfristen har ledningsgruppen varit tvungen att fokusera på de viktigaste variablerna. Enligt ledningsgruppen ska det strategiska tidsspannet för hela livsmedelssystemet löpa fram till år 2030. År 2020, som står i uppdraget, är med tanke på besluten snarare operativt.

Trots att många megatrender redan nu är synliga, är det för tidigt att se alla framtida utmaningar. Därför ska hela livsmedelssystemet kontinuerligt utvärderas och utvecklas i

enlighet med den nyaste informationen. Till det behövs också förvaltningsstrukturer anpassade efter nya förhållanden.

Rapporten består av två delar. I den första delen ingår bakgrundsmaterial som har utarbetats utifrån experternas arbete och den andra delen innehåller åtgärdsförslag. I slutet av mars arrangerade ledningsgruppen seminariet Morgondagens mat. Som inledare fungerade experter från olika områden och intressentgrupper. Under seminariet hölls också ett inledningsanförande som handlade om ett motsvarande arbete i Storbritannien. En webbdiskussion gav vanliga människor möjlighet att komma med synpunkter på matens framtid.

Denna enhälliga rapport är resultat av ledningsgruppens konstruktiva samarbete. Ett stort tack till ledningsgruppens sekreterare Kaisa Karttunen och de många experter som ledningsgruppen har hört under arbetet.

Strategigruppen har slutfört sitt arbete och överlämnar rapporten högaktningsfullt till jord- och skogsbruksministern.

Helsingfors den 18 juni 2010

Teija Andersen

Juha Marttila

Sinikka Turunen

Simo Palokangas

Patrik Borg

Marko Parkkinen

Sirpa Kurppa

Risto Pyykönen

Inledning

Visionen om morgondagens mat

År 2030 äter de finländska konsumenterna välsmakande, hälsosamma och trygga livsmedel som har producerats på ett hållbart sätt. Konsumenterna har förmågan att göra medvetna val. Ett transparent, kompetent, flexibelt och internationellt konkurrenskraftigt livsmedels- och servicesystem svarar på efterfrågan. Ett väl samordnat forsknings- och utvecklingsarbete på hög nivå bidrar till tillväxten och utvecklingen inom branschen.

För att vi ska kunna införa visionen, behöver vi

- **Konsumentorientering**

Branschens konkurrenskraft och framtid bygger på mötande av konsumenternas behov. En förändrad konsumtion och förmågan att förstå föränderliga behov kräver en fortgående dialog. Till detta behövs nya former av samarbete och partnerskap mellan konsumenterna, handeln, livsmedelstjänsterna, industrin, förädlingen och primärproduktionen. Olika tjänster i anslutning till mat är en

framtida trend. Matens smak och det övergripande välbefinnande som maten ger blir allt viktigare i framtiden. Informationen om matens egenskaper, såsom ursprunget och de olika dimensionerna av ansvar, får allt mer tonvikt. Konsumenten vill ha alternativ. Om utbudet också omfattar ekologiskt och lokalt producerade livsmedel och produkter från små och medelstora företag ökar antalet alternativ ytterligare.

- **Ett gemensamt beslut om att göra livsmedelsbranschen till en tillväxtbransch**
Målet är att värdet på livsmedelsproduktionen, inklusive export, har fördubblats fram till år 2030. Detta innebär ett årligt tillväxtmål på cirka fyra procent. Tillväxten består av såväl en ökad export som övergång till produkter av en högre förädlingsgrad. Tillväxten bygger på ett litet lands snabbhetsfördelar, rikliga naturresurser, i synnerhet vatten, klimatförändringens effekter hos oss och på annat håll samt på hög kompetens. Global konkurrenskraft uppstår inte av en slump, men kan uppnås genom spetsforskning, produktutveckling och marknadskompetens.
- **Ökad uppskattning av livsmedlen och livsmedelsproducenterna**
Tidsanvändningen och ätvanorna är olika till vardags och under helger och måltidstjänsterna fortsätter att öka i betydelse. Det har konstaterats att intresset för och kunskapen om mat, dess egenskaper, ursprung och tillverkning också leder till sundare matvanor. Förskolepedagogiken och skolan spelar en viktig roll när det gäller att sprida information och kunskap om mat. Uppskattning av maten innebär att man reserverar tid för lugna måltider både inom måltidstjänsterna och hemma, vilket också står i tydlig förbindelse med måltidsrytmen och därigenom med viktkontrollen.
- **En ny förvaltningsmodell för livsmedelspolitiken och frågorna kring mat**
Politiken kring mat och olika åtgärder, till exempel när det gäller att tillämpa rekommendationerna i den här strategin, samordnas effektivare än tidigare inom statsförvaltningen. I fortsättningen försöker man hantera större helheter än tidigare. Politisksektorerna i anknytning till mat arbetar i samma riktning och för gemensamma mål. Resurserna används för större helheter i stället för en splittrad utveckling och deloptimering. På detta sätt blir också den offentliga styrningens roll i livsmedelssystemet klarare och mer konsekvent.

Morgondagens mat bygger på samarbete och konkurrenskraft

Kompetens och innovativitet   Klimatförändringar   Etik och värderingar

globalt livsmedelsläge

hållbar användning av naturtillgångarna
ansvarsfullhet

Morgondagens mat

hälsa och näring

konsumentförståelse
tjänstefiering

skäligt pris för alla
samhälleliga effekter
smak och välbefinnande
kontinuerlig tillgång

Det nationella livsmedelssystemet > fri konkurrens < Globalisering
Internationalism
EU

Konkurrenskraft skapas genom konsumenternas uppfyllda behov

Utgångsläget för det finländska livsmedelssystemets konkurrenskraft är att vi **förstår konsumenterna och deras föränderliga behov**, vilket förutsätter en förändring i tänkesättet i hela livsmedelssystemet. I framtiden gäller det inte längre att enbart stilla hungern utan man satsar på ett övergripande välbefinnande. I framtiden kopplas maten allt oftare samman med samvaro och olika aktiviteter, välbefinnande och självförverkligande. Gränsen mellan vardag och helg blir allt tydligare när det gäller ätvanor och den tid som används till matlagning, men **kravet på att maten ska smaka gott gäller såväl vardag som veckoslut**. Konsumenterna förväntar sig att maten svarar mot kraven på etik och ansvar. I framtiden differentieras livsmedelskonsumtionen (till exempel äldre personer, singelhushåll, barnfamiljer, vardag, veckoslut). Invandrarna kommer också med egna matkulturer, tycke och smak.

Varje finländare hör som konsument till livsmedelssystemet. De som producerar matråvaror, förädlare, kockar och köpmän är också livsmedelskonsumenter. För att vi ska förstå de olika önskemålen behövs det en effektiv kommunikation mellan livsmedelssystemets aktörer så att utbudet möter efterfrågan. Det behövs även **nya kontakter och kontaktytor**. En del av konsumenterna vill ha direktkontakt med livsmedelsproducenter och -förädlare. På det här sättet skapar man **nya distributionskanaler**, såsom webbhandel och den nypopulära torghandeln.

Vi måste kunna informera om produktinnehållet och -egenskaperna på ett begripligt och transparent sätt. Märkningar på förpackningar får större vikt än tidigare. Det ska göras en utredning om möjligheterna att för det första standardisera märkningarna och för det andra inkludera information som är viktig för de finländska konsumenterna. Att **ursprunget** anges på ett entydigt sätt blir mycket viktigt för konsumenterna. **Ansvarsfullhet** inom produktionen och konsumtionen är en framtida konkurrensfaktor. Att utveckla innehållet i en särskild märkning om **ansvarsfullhet** och att ta i bruk märkningen är därför en fråga som måste diskuteras (se även kapitel 8). De olika dimensionerna av ansvarsfullhet – trygg mat, näring, arbetshälsa, ekonomiskt ansvar, miljöansvar, djurens välbefinnande och lokalt ursprung – ska väga lika mycket vid planering av märkningen.

Styrning av konsumtionen måste i regel ske genom kommunikation och utbildning så att man kontinuerligt förbättrar konsumenternas kunskap och kompetens. En sekundär styrningsmetod är **beskattning** där **positiva incitament** är viktigare än sanktioner, till

exempel sänkning av mervärdesskatten på frukter, grönsaker och bär. Det kan emellertid vara svårt att införa detta i praktiken på ett rättvist sätt (se även kapitel 5).

Konsumenterna önskar alternativ, vilket utmanar industrin för produktionsinsatser, primärproduktionen, förädlingen, matjänsterna och handeln till att profilera sortimentet. Även ekologisk och närproducerad mat, säsongenliga livsmedel och produkter av små och medelstora företag breddar urvalet. För att skapa ett kontinuerligt utbud och få logistikproblemen åtgärdade, behövs ett närmare **samarbete** mellan små och medelstora företag. Det är också nödvändigt att utreda hur administrativa bestämmelser kan tolkas och tillämpas till exempel utgående från produktionsmängden i ett företag, dvs. storleken på uppskattade risker.

Inom livsmedelsystemet innebär **konkurrens** att nuläget och de nuvarande strukturerna inte är cementerade, utan nya företagare, produkter och internationella aktörer etablerar sig på samma marknad. **Produktiviteten och lönsamheten hos de olika delarna av systemet beror i stor utsträckning på kompetensen och den konkurrenskraft som kompetensen bidrar till.** Det som ger framgång är ett gott förhållande mellan råvarornas och produkternas pris och kvalitet.

Mål	Åtgärder	Vem bär ansvaret?
Livsmedelssystemets verksamhet utgår från konsumenternas behov. Bedömning och motivering av alla åtgärder sker utgående från åtgärdernas effekter på människors vardag.	Spridning av kunnsande och information samt bildande av nätverk Kontinuerlig uppföljning och analys av de svaga signaler som förutser förändringar i konsumtionen Kombinering av produkter och tjänster som underlättar konsumenternas vardag	Företag inom livsmedels- och servicebranschen samt handeln i samarbete med forskning, produktutveckling och konsumenter
Vårt livsmedelssystem är öppet och transparent. Därför litar de finländska konsumenterna på systemets verksamhet.	En öppen kommunikation kring livsmedelsfrågor; konsumenter ges möjlighet att diskutera, ta del av och påverka verksamheten inom branschen.	Lantbruk, förädling, handel, livsmedelstjänster och konsumenter
Märkningar på förpackningar svarar mot konsumenternas behov av information.	Utveckling av märkningarnas innehåll Utveckling av	EU, livsmedelsbranschens och social- och hälsovårdsområdets förvaltning, branschaktörer

	<p>märkningarnas utseende, enhetliga beteckningar och standarder</p> <p>Förbättring av färdigheterna att läsa märkningar</p> <p>Tillämpning av ny teknik</p>	(industrin, handeln) samt organisationer
<p>Styrning av konsumtionen sker med hjälp av incitament i stället för sanktioner.</p>	<p>Positiva skatteincitament tas i bruk för fisk, grönsaker, frukter och bär (se även kapitel 5). Eventuella skatteändringar måste botten i motiverade kostrekommendationer och undersökta effekter av beskattningen.</p> <p>Skattebehandlingen av finländska och utländska produkter ska vara enhetlig.</p>	politiska beslutsfattare
<p>Vårt livsmedelssystem står sig lika starkt i konkurrensen med andra länders system</p>	<p>Konkurrenslagstiftningen och tolkningen av den ligger i linje med EU-direktiven och motsvarande författningar i de andra EU-länderna.</p> <p>Administrativ reglering, t.ex. tillämpning och tolkning av livsmedelslagstiftningen, ska inte ge upphov till ett sämre konkurrensläge jämfört med de övriga EU-länderna</p>	förvaltning för livsmedelsbranschen och konkurrensförvaltning
<p>EU-länderna är lika starka i konkurrensen med andra länder världen över</p>	<p>Beaktande av de höga EU-standarderna för livsmedel (till exempel miljön och de mänskliga rättigheterna) inom handelspolitiken så att även importprodukter måste hålla samma nivå som inom EU</p>	de organ som ansvarar för EU:s handelspolitik
<p>Små och medelstora företag är erkända och uppskattade aktörer inom vårt</p>	<p>Beaktande av de små och medelstora företagens utgångslägen och behov vid</p>	konkurrensförvaltning och förvaltning för livsmedelsbranschen

livsmedelssystem	<p>lagberedning</p> <p>Avveckling av hindren för små och medelstora företag att etablera sig på marknaden</p> <p>Bedömning av situationen för rådgivningstjänster i små och medelstora företag, genomförande av de reformer som behövs</p>	<p>handel och små och medelstora företag tillsammans och sinsemellan</p> <p>näringsförvaltning tillsammans med SMF-sektorn</p>
------------------	--	--

Topprestationer bygger på spetskompetens och -innovationer

Målet är att livsmedelssektorn är en tillväxtbransch år 2030. Detta bygger på bland annat Finlands naturliga styrkor, såsom rikliga och rena jord- och vattenresurser samt växtförhållanden som sannolikt förbättras i och med klimatförändringen. För att åstadkomma tillväxt inom livsmedelssektorn behövs det utbildade experter inom systemets alla delar – även inom utbildning, forskning, rådgivning, förvaltning och organisationer, när det gäller produktutveckling, omsorg om naturtillgångar och uppskattning av sektorn och aktörerna. Då branschen får uppskattning och har ett gott rykte attraherar den också kunniga arbetstagare och investeringar. Planeringen av den utbildning som leder till yrkena inom branschen är viktig, likaså påbyggnadsutbildningen, den examensinriktade fortbildningen och vidareutbildningen. För att utvärdera utbildningsbehovet behöver man en arbetskraftsplan fram till år 2030 som kan ligga till grund för kvantiteten och kvaliteten i utbildningen.

När det gäller framtidens globala konkurrens måste forsknings- och utvecklingsarbetet ha en bättre konkurrenskraft som mål, dvs. betjäna de finländska konsumenterna genom att också betjäna exportmarknaden. Även enligt internationella bedömningar har vi spetsforskning inom livsmedelsbranschen (såsom näringsfrågor och livsmedelshygien), men i fortsättningen måste vi se till att forskningen leder till utveckling av innovationer som omvandlas till produkter och tjänster. Till exempel av finansieringen från Tekes avsätts för närvarande en oproportionerligt liten del till livsmedelsbranschens forskning och utveckling via företag som forskningsinstitut. Det forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) som bygger på förståelse av konsumenternas behov baserar sig på stark grundforskning. Finansieringen av forskning och utveckling är splittrad och små projekt är administrativt tunga för både finansiärerna och genomförarna. Det behövs större helheter som leder till bättre resultat och effektivare användning av resurserna (se även kapitel 8).

En viktig aspekt är att man utvecklar tjänsterna och servicekedjorna kring mat – för att underlätta sin vardag anlitar konsumenterna allt mer olika tjänster. Maten och tjänsterna ska i synnerhet ses ur användarvänlighetens perspektiv eftersom tekniska detaljer inte är en garanti för framgång.

Livsmedel av superkvalitet kan endast uppstå genom spetskompetens. Utöver att vi fäster vikt vid handelns, matjänsternas, förädlarnas och producenternas kompetens, är det viktigt att vi gör oss uppmärksamma på konsumenternas kompetens. Arbetet med att öka konsumenternas kompetens måste inledas redan på daghemmet och i skolan (undervisning i huslig ekonomi och måltider).

Det behövs ny kompetens inom hela systemet när det gäller bland annat att söka och använda information, bilda nätverk, arbeta med innovativ produktutveckling och marknadskompetens samt att beakta de olika dimensionerna inom ansvarsfull konsumtion och produktion. De olika parterna och aktörerna inom branschen ska bilda nätverk både i Finland och internationellt, t.ex. samarbete i utbildningsfrågor mellan Östersjöstaterna. För att man ska kunna bilda förnuftiga och logiska helheter inom forskning, utbildning och rådgivning behövs bättre samarbete och samordning mellan de olika myndigheterna och aktörerna.

Troligtvis kommer livsmedelssektorn att rekrytera fler invandrare. Rekryteringen måste ske enligt transparenta och etiskt hållbara principer. Personer som kommer från utlandet behöver ofta egna skräddarsydda utbildningar.

Mål	Åtgärder	Vem bär ansvaret?
Insatsområdena inom utveckling och forskning är gemensamt utvalda och konsumentorienterade; målet är världsklassnivå inom valda segment; livsmedelssystemets forsknings- och utvecklingsresurser kanaliseras på ett mer samordnat sätt än i dag och branschen kan bättre utnyttja den offentliga innovationsfinansieringen, såsom Tekes medel	<p>Effektivering av samordningen mellan och inom grundforskningen och den tillämpade forskningen</p> <p>Allokering av resurser till nyckelområdena, sättning av mätbara mål och indikatorer</p> <p>Förbättring av hela sektorns och i synnerhet små och medelstora företags möjligheter att dra nytta av forskning och utveckling, t.ex. genom nätverksbildning och information</p>	<p>förvaltning för undervisningssektorn tillsammans med förvaltning för livsmedelsbranschen och branschens företag och organisationer</p> <p>Tekes och de aktörer som svarar för utvecklingen av företagen tillsammans med små och medelstora företag</p>
Forskning, produktutveckling, utbildning och rådgivningstjänster motsvarar de framtida	Utvärdering av tjänsternas nuläge och behovet av tjänster med tanke på hela systemet och dess olika delar, vilket bidrar till intern	förvaltning för livsmedelsbranschen och näringsförvaltning tillsammans med utbildningsförvaltning och

<p>behoven, inkl. affärs- och marknadskompetens, innovationer och konceptualisering</p> <p>Internationalism är en naturlig del av högskolestudier som anknyter till livsmedelssektorn</p>	<p>synkronisering av systemets funktioner och sammanjämkning med sektorns övriga ramvillkor. Främjande av sammanslagning av innovativa livsmedelsprodukter och – tjänster till nya koncept genom utbildning och samarbete mellan olika aktörer</p> <p>Stärkning av den forskning, rådgivning, utbildning och produktutveckling som fokuserar på de framtida behoven</p> <p>Precisering av olika aktörers uppgifter och inbördes uppgiftsfördelning</p> <p>Utredning av möjligheterna till gemensamma utbildningsprogram på högskolenivå i Östersjöområdet och utförande av de åtgärder som behövs</p>	<p>övriga aktörer inom livsmedelssystemet</p> <p>universitet, högskolor, forskningsinstitut och utbildningsförvaltning samt branschens fackorganisationer</p>
<p>Utbudet av arbetskraft för de olika arbetsuppgifterna är tillräckligt också i framtiden och de som är intresserade av branschen, även invandrare, hittar utbildning som motsvarar deras egna förväntningar och branschens behov</p>	<p>Förbättring av livsmedelssektorns image som en kompetent framtidsbransch genom bättre transparens, öppenhet och dialog</p> <p>En täckande kartläggning av livsmedelssystemets framtida behov av arbetskraft och framtagande av planer för att ordna den utbildning som behövs</p>	<p>alla aktörer inom livsmedelssystemet utbildnings-, arbetskrafts-, närings- och jordbruksförvaltning tillsammans med organisationerna inom branschen</p>

Livsmedelssystemet är beroende av miljön

I och med klimatförändringen förändras odlingszonerna i Finland, vilket påverkar möjligheterna att producera matråvaror. Samtidigt ökar framför allt riskerna kring växtskyddet. En förutsättning för anpassning till klimatförändringen är att växtförädlingen fungerar, även genmodifieringen. En tillräcklig tillgång till sötvatten och en bra vattenkvalitet kommer att vara en stor fråga inom den globala bioekonomin. Som bäst arbetar man med att utforma och införa ett vattenfotspår på det internationella planet. Med tanke på import innebär vattenfrågan att vi fäster en skarp blick på importen från vattenresurskritiska områden. I fråga om export får en produktion med stort behov av vatten proportionellt sett mest fördel av våra överflödiga vattenresurser, t.ex. husdjursproduktion. Vi har mycket mark i Finland, vilket också är en fördel inom husdjursproduktionen. Inom boskapsuppfödning bidrar en stark vallrotation till ökad halt av organiska ämnen i jorden och jordens förmåga att släppa igenom vatten, vilket minskar belastningen på vattnen när skyfall blir vanligare. Till vallproduktion hör också att växtunderlaget för vall omvandlas till kolsänkor, vilket igen inverkar på storleken av gårdsbruksenheter och produkternas kolfotspår.

Livsmedelssystemets två viktigaste och fortsatt växande former av miljöbelastning är globala klimateffekter och regionala näringsbelastningar på vattendrag. Det är enkelt att bedöma klimateffekter i förädlings- och handelskedjorna eftersom växthusgaserna till största delen beror på energiförbrukningen. Inom primärproduktionen är det många gånger svårare att mäta och hantera växthusgaser eftersom utsläppen i samband med djurhållning och växtunderlag är oförutsägbara och tekniskt svåra att följa upp. Ett särdrag i Finland är att vi har gårdsbrukshelheter med skogsområden som fungerar som kolsänkor. Detta möjliggör kompensation av utsläppen på lantgården. På grund av livsmedelskedjans klimatorientering, globalisering och de krav som ställs på kedjan är det lönt att klimateffekten betraktas som **en miljökvalitetsfaktor**. Arbetet med att standardisera anvisningarna för att fastställa kolfotspåret pågår som bäst inom EU och på internationell nivå. Produktionskedjans **produktspecifika kolfotspår**, som kan ingå i varudeklarationen, är ett gångbart verktyg när man bedömer klimatförändringens konsekvenser. Horisontellt kan man i livsmedelssystemet använda ett företagsspecifikt kolfotspår som lämpar sig som indikator för en lantgårds klimatansvar och som kriterium för miljöinvesteringarnas stödåtgärder. Produktspecifika system för uppföljning av klimatansvaret ska byggas upp så att varje fas svarar för den egna produktens/verksamhetens kolfotspår. Det finns färdiga nationella informationssystem, men möjligheterna till konkurrensutsättning ska tas i beaktande.

Inom livsmedelssystemet fokuseras betydelsen av vattenbelastningen på råvaruproduktion. Effekterna på vattendrag, liksom kolfotspåret, blir viktigare när produktionskedjorna är långa. Lantbruksprogrammen kring vattenskydd koncentrerar sig på harmoniserade miljöskyddsåtgärder och begränsningar av produktionsinsatsen. Åtgärderna har lyckats, men effekterna på miljön har varit svåra att visa. När vattenbelastningen gäller sjöar och åar samt Finska viken och Bottniska viken, ska gårdsbruksenheter vattenvårdsåtgärder så bra som möjligt ligga i linje med ramdirektivet för vatten och målen för att förbättra tillståndet i Östersjön. Då sker

optimeringen av åtgärderna på avrinningsområdesnivå och gårdsnivå där miljöprogrammet stödjer miljöinvesteringar. För att bygga upp ett system på gårdsnivå behövs tilläggsresurser för forskning och utveckling. Vid behov konkretiseras resultaten av ansvaret för vattendragen produktspecifikt för konsumenterna.

En miljöanpassad konsumtion förutsätter utveckling av förskole- och vuxenpedagogiken. En realistisk miljömedvetenhet och produktutvärdering i ett allt mer globaliserat livsmedelssystem kräver att konsumenterna har en stark baskunskap och förmåga till kritisk informationssökning och tolkning. Här spelar skolan och de sociala medierna en viktig roll. Undervisningen ska kombinera teoretisk och erfarenhetsbaserad inläring och användning av livsmedelssystemet som inlärmingsmiljö. Styrningen i livsmedelsfrågor ska höra ihop med konsumenternas välbefinnande och konsumtionsmiljö. Matens goda smak, näringsrikhet och hållbar produktion ska vara möjliga att kombinera. Den offentliga matjänstsektorn har en viktig position vid införande av ett integrerat perspektiv. I styrningen av denna innehar statsrådets principbeslut om främjande av hållbara val i offentlig upphandling samt strategierna för livsmedel och välbefinnande i kommuner/ekonomiska regioner en nyckelposition. Innovativ verksamhet som bygger på lokala resurser är en nödvändig motkraft för att livsmedelskedjan inte ska bli ensidig. När lokala resurser används på många olika sätt har detta ett klart samband med hållbarheten i den lokala livsmedelsförsörjningen och produktionsmiljöns mångfald. Närproducerad mat och säsongsenlig mat stödjer denna tankegång.

Mål	Åtgärder	Vem bär ansvaret?
Att dra full nytta av klimatförändringssituationen	Utveckling av produktionssystemen och konkurrenskraften i enlighet med de förutsättningar och risker som förändringarna medför (bland annat med hjälp av innovativ växtförädling). Det primära inom utvecklingen är flexibilitet i fråga om produktionens geografiska etablering. Utveckling av de överflödiga sötvattenresurserna till en konkurrensfaktor (vattenfotspår) och exportfrämjare	Aktörerna inom forskning och utveckling svarar för utveckling, livsmedelskedjan för genomförande, förvaltning för säkerställande och uppföljning av verksamheten. Stödsystemen ger möjligheter och fungerar flexibelt samt riktar miljöstöd till investeringar som förbättrar miljöansvaret. Forsknings- och utvecklingsorganisationerna och företagen i livsmedelskedjan svarar för införande av vattenfotspåret
Att motarbeta klimatförändringar	En starkare framlyftning av miljö- och	Aktörerna inom forskning och utveckling samt

	<p>klimatdimensionen inom EU:s jordbrukspolitik; Finland arbetar aktivt för helhetssynen (jordbruket och livsmedelskedjan) Ibruktage av produktspecifika indikatorer för klimateffekter som är en del av den internationella konkurrenskraften och kraven på ansvarsfullhet</p>	<p>förvaltning svarar för den grundläggande utvecklingen, livsmedelskedjan för fastställande och standardiseringen av indikatorerna i internationellt samarbete. Var och en fas i kedjan svarar för och äger sin egen information; gårdsspecifika miljöhanteringssystem och produktspecifika indikatorer som bygger på analys av livscykel tas i bruk.</p>
<p>Att minska belastningen på vattendrag</p>	<p>Utförande av gårdsspecifika vattenskyddsåtgärder som beaktar införandet av ramdirektivet för vatten, resultatet blir en gårdsspecifik indikator som visar den totala belastningen</p>	<p>Förvaltningen ser till att ramdirektivet för vatten införs, aktörerna inom forskning och utveckling samt rådgivningsorganisationerna svarar för anvisningarna för programmen. Genomförandet av programmen sker gårdsspecifikt. Varje aktör inom kedjan svarar för fastställandet av den företagsspecifika och eventuellt produktspecifika belastningen och äger informationen om mätning av belastningen.</p>
<p>Främjande/förverkligande av en miljöanpassad finländsk konsumtion</p>	<p>Miljöansvaret integreras i den nationella livsmedelsstrategin och de strategier för livsmedel och välbefinnande för kommuner eller ekonomiska regioner som utarbetas utifrån denna. Miljöansvaret är ett av de krav som ställs på den offentliga matservicen. Miljöansvaret kring mat utvecklas inom</p>	<p>Ministeriernas gemensamma organ styr införandet av livsmedelsstrategin, kommunernas och de ekonomiska regionernas närings- och välbefinnandestrategier kompletterar den nationella strategin. Kommunala samarbetsorganisationer och företag svarar för anvisningarna för och</p>

	<p>utbildningen och den offentliga informationen.</p> <p>Hela kedjans avfallsflöde minimeras eftersom med tanke på miljön är det tio gånger effektivare att förebygga uppkomst av matspill än att hantera avfall.</p>	<p>genomförande av de offentliga tjänsterna. Skolsystemet och systemet för vuxenpedagogik svarar för ökning av miljömedvetenheten.</p>
--	---	--

Ordentliga måltider och intresse för mat utgör grunden för hälsosamma ätvanor

Till de hotande framtidstrenderna med tanke på effekterna på hälsan hör okunskap och att allt mindre tid läggs på matlagning, ett minskat antal gemensamma måltider, ökat småätande och större användning av sockerhaltiga livsmedel och drycker samt ett ökat alkoholbruk. Dessa förändringar i kosten förklarar också varför övervikt och de livsstilssjukdomar som övervikt ger upphov till blir vanligare. Att motarbeta övervikt är centralt i hälsovisionen för framtiden. Övervikt är en mångfasetterad helhet och på motsvarande sätt måste de förebyggande åtgärderna fokuseras på omfattande helheter inom hälsosamma ätvanor.

Ett ökande problem är att matlagning blir sällsyntare och att antalet ordentliga måltider färre. I stället ökar småätande, snabbmat och färdiga rätter, vilket leder till att människor blir allt mer främmande för maten; dess ursprung och själva tillredningen av maten. Intresset för hälsosam kost förutsätter ett intresse för mat och matkultur över huvud taget. Att man också fäster vikt vid andra egenskaper hos maten än hur hälsosam den är leder även till sundare matvanor.

Varje dag anlitar 75 procent av finländarna måltidsservice på daghem och i skolor, på arbetsplatser och sjukhus. Servicen är därför av stor betydelse både näringsmässigt och pedagogiskt. I framtiden är det viktigt att trygga och förbättra kvaliteten på massbispisningen, samtidigt som man ser till att den mat som serveras även äts upp. Det är t.ex. inte längre så populärt med skolmat. Förändringarna i livsrytmen har även skapat oordning i de traditionella måltidsrytmerna, vilket har gett plats för småätande. Att denna utveckling stoppas och vänds är en nödvändig grund för en hälsosam diet. Det behövs åtgärder som uppmuntrar till lugna måltidsstunder och att kvaliteten på den mat som serveras inom måltidsservicen är näringsmässigt av hög kvalitet och aptitligt lockande.

Näringsrekommendationerna uppfylls inte till alla delar i Finland. I fråga om intaget av grönsaker, frukter och bär ligger vi klart under rekommendationen och placerar oss dåligt vid en europeisk jämförelse av konsumtionen. Vid bedömning av kostens hälsoeffekter råder det lika stor enighet om få saker i relation till maten som om ett mångsidigt och rikligt intag av grönsaker. Politiska åtgärder för att öka konsumtionen av dessa

födoämnen hos barn och unga har redan inletts i Finland. Målet är att vi använder mer grönsaker på ett mångsidigt sätt.

Vi har en traditionellt stark hälsokommunikation. Vårt intresse för kostens hälsoeffekter är vid en europeisk jämförelse utmärkt. Då kommunikationen allt mer sker på Internet, kravet på växelverkan ökar och specialdieter blir vanligare har den offentliga kommunikationen dock inte svarat mot det växande intresset för alternativen när det gäller hälsosamma ätvanor. Som en följd av detta har den offentliga kost- och näringskommunikationen förlorat sin trovärdighet och möjligheterna till inflytande. Dagens kommunikation är indelad enligt intresseområdena för de offentliga organen och tredje sektorn. Det finns ingen samlande informationskälla i anknytning till mat. I fortsättningen behöver vi en ansvarig aktör som på ett aktivt och interaktivt sätt centraliserar kommunikationen och tillhandahåller information om ansvarsfullhet, miljön och hälsoeffekterna kring mat.

Mål	Åtgärder	Vem bär ansvaret?
Att öka intresset för och uppskattningen av matlagning och matens ursprung.	Mer undervisningen i huslig ekonomi och studieinnehållet i hälsokunskap, starkare integrering i skolans verksamhet; undervisningen i huslig ekonomi inleds redan i de lägsta årsklasserna.	utbildningsförvaltning
	Kostfostran inkluderas i lärarutbildningen och skolmåltiderna i lärarnas arbete.	utbildningsförvaltning
	Studier som ökar uppskattningen av och intresset för mat och matkultur tas in i läroplanerna inom förskolepedagogiken och grundutbildningen.	utbildningsförvaltning, kommuner, organisationer
	Dagvårdsbarnen och skoleleverna aktiveras att delta i tillredningen och serveringen av skolmåltiderna och barnens	livsmedels- och utbildningsförvaltning, kommuner

	<p>möjligheter att servera sig själva stärks i mån av möjlighet.</p> <p>Märkningarna om matens ursprung och produktionsmetod stärks och transparens ökas.</p> <p>Närproducerad mat som en del av den offentliga matservicen stärks -> uppskattning av lokalproducerad och säsongsenlig mat</p>	<p>EU och livsmedelsförvaltning tillsammans med produktionskedjan</p> <p>kommuner, lokala producenter och förädlar</p>
Att uppmuntra en jämn måltidsrytm samt lugna och sociala måltidsstunder	<p>Den mat som matservicen serverar är näringsrik och högkvalitativ samt aptitligt lockande - framför allt när det gäller daghems- och skolmat samt åldringarnas mat.</p> <p>Förbättring av skolmåltidernas kvalitet och ökning av de ekonomiska resurserna för att öka antalet elever som äter skolmat.</p> <p>Massbepisningen sker vid en lämplig tidpunkt (dagem, skolor, sjukhus, åldringshem). Skolor serverar mellanmål under långa skoldagar.</p>	social- och hälsovårdsförvaltning samt utbildningsförvaltning och kommuner
Att öka konsumtionen av grönsaker, frukter och bär	<p>Prispolitiska lösningar för att sänka konsumentpriset på grönsaker och göra det lättare för mindre bemedlade att få grönsaker (se även kapitel 2).</p> <p>Barn och elever inom förskolepedagogiken och den grundläggande</p>	<p>politiska beslutsfattare, skatteförvaltning</p> <p>livsmedels- och utbildningsförvaltning, kommuner</p>

	utbildningen serveras frukt dagligen. Efterfrågan på grönsaker, frukter och bär främjas.	livsmedelsförvaltning, producenter, förädlare, handel, organisationer
Att centraliserat tillhandahålla information om matens näringsvärden, ursprung och produktionssätt genom samordning av den offentliga sektorn.	Skapande av en tjänst som dagligen och aktivt producerar information och innehåll och som för en interaktiv diskussion med medborgare	social- och hälsovårds- och livsmedelsförvaltning tillsammans det praktiska genomförandet utlokaliseras

En sporrande och effektiv jordbrukspolitik behövs också i fortsättningen

Framtidens mat och råvaror rör sig allt mer över de nationella gränserna. Som motvikt till den växande importen måste Finland kunna erbjuda exportprodukter med högt förädlingsvärde. Konkurrenskraft är ett livsvillkor för den finländska livsmedelsproduktionen och -industrin. Det innebär bland annat förmåga att svara mot konsumentens behov och önskemål med högklassiga och trygga produkter till rätt pris. Detta kräver grundlig kännedom om marknaden både här och i exportländerna. För att Finland ska vara konkurrenskraftigt måste hela vår livsmedelskedja få fungera på samma konkurrensvillkor som sina utländska konkurrenter.

EU förbereder sig som bäst på att reformera jordbrukspolitiken inför nästa finansieringsperiod 2014 - 2020. Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU kvarstår också efter detta. De många osäkerhetsfaktorerna som är förknippade med livsmedelsproduktionen i världen, den gemensamma marknadens funktion och de europeiska konsumenternas vilja att äta trygg mat av hög kvalitet är faktorer som ligger till grund för de beslut som på gemenskapsnivå fattas om EU:s jordbrukspolitik. Det är viktigt att EU ser till att jordbrukspolitikens ekonomiska resurser också i framtiden är tillräckliga. Om det inte finns tillräckliga ekonomiska resurser, blir produktionsförutsättningarna omöjliga i synnerhet under svåra produktionsförhållanden, som i Finland. De grundläggande mål som har satts upp för EU:s jordbrukspolitik (öka jordbrukets produktivitet, garantera en skälig inkomstnivå för jordbrukare, stabilisera marknaden, säkra tillgången på livsmedel, skäliga konsumentpriser på livsmedel) och som skrevs in i EG-stadgan och fastställdes år 2009 i Lissabonfördraget är fortfarande viktiga. Förändringarna i världen och utmaningarna för jordbruket medför också andra mål för jordbrukspolitiken, men dessa grundläggande mål är alltjämt aktuella.

Globalt sett är EU en stor importör och exportör av livsmedel. Genom att hålla den egna jordbruksmarknaden i jämvikt och se till att den fungerar deltar gemenskapen bäst i

strävan efter att hålla hela världens livsmedelsmarknad stabil och förebygga olika livsmedelskriser. EU måste ta ansvar för sin egen livsmedelsproduktion och också delta i hela världens livsmedelsförsörjning. Att öka produktiviteten inom jordbruket är ett viktigt jordbrukspolitiskt mål. Vi kan öka produktiviteten i vårt jordbruk med hjälp av strukturutveckling, nya investeringar, ny teknologi och kompetens samt genom att vi ser till att utbudet på arbetskraft inom jordbruket är tillräckligt. I fortsättningen behövs även nya riskhanteringsmekanismer för att jämna ut exceptionella variationer i produktionsmängden och priserna.

Framtidens jordbrukspolitik måste slå vakt om livsmedelssäkerheten och dess vidareutveckling. Samtidigt måste man förebygga spridningen av djur- och växtsjukdomar och sköta om produktionsdjurens välbefinnande. Högre standarder än i den övriga världen medför större kostnader för de europeiska producenterna. Inom EU:s jordbrukspolitik behövs redskap som hjälper att jämna ut konkurrensläget mellan EU-produktionen och andra länders produktion. Samtidigt förutsätts att EU är aktivt inom exempelvis WTO, så att de europeiska kriterierna för ansvarsfullhet införs också på annat håll och de livsmedel som importerats till EU uppfyller samma villkor som de livsmedel som har producerats inom EU. Beaktandet av miljön och behovet av att cirkulera näringsämnen läggs mer fokus än förut. I Finland är det motiverat att i regel hålla fast vid EU:s allmänna säkerhetsnormer för livsmedel. Anvisningarna, tillämpningen och kontrollen av normerna måste vara harmoniserade i hela EU. Bekämpning av salmonella utgör ett undantag, dvs. det är motiverat att vi har ett eget program för övervakning av salmonella.

Med tanke på vårt jordbruk är det synnerligen viktigt att EU:s jordbrukspolitik också i fortsättningen innehåller system som hjälper att jämna ut de skillnader som beror på naturförhållandena inom EU. Av Finlands läge följer att vi med den nuvarande tekniken inte kan uppnå samma hektarskördar inom växtodlingen som i länder med långa vegetationsperioder. Skillnaderna i naturförhållanden innebär olika stora skördar och höga enhetskostnader. Detta gäller under översynsperioden för strategin, då klimatförändringen först börjar påverka produktionsförhållandena. På lång sikt stärks Finlands ställning som jordbruksområde i Europa. Inom husdjursproduktionen höjer samma faktorer, såsom den korta betessäsongen och den långa vintern, produktionskostnaderna. Gles bebyggelse och långa avstånd ger också upphov till höjda produktionskostnader. På grund av de höga kostnaderna är det mycket viktigt att element som förbättrar yrkesskickligheten och stimulerar produktionen ingår också i den framtida jordbrukspolitiken.

Mål	Åtgärder	Vem bär ansvaret?
En gemensam jordbrukspolitik inom EU även efter 2014 - 2020 och tryggande av verksamhetsförutsättningarna för det finländska jordbruket	Finland arbetar aktivt för a. utveckling som har målet att bevara en stark gemensam jordbrukspolitik och tillräcklig finansiering b. inkludering av politiska	politiska beslutsfattare, jordbruksförvaltning, myndigheter och EU-organ som beslutar om handelspolitik

när det gäller utveckling av den gemensamma jordbrukspolitiken.	instrument som jämnar ut naturförhållandena och uppmuntrar till högklassig produktion i EU:s jordbrukspolitik (LFA-stöd, nationella stödsystem). c. beaktande av EU:s höga produktionsstandarder inom jordbrukets handelspolitik	
Kompetensutveckling inom jordbruket	Kontroll av utbildningens, forskningens och rådgivningstjänsternas strukturer; resurserna allokeras utifrån efterfrågan och marknaden Tryggande av de grundläggande förutsättningarna för tillgången på utbildnings-, forsknings- och rådgivningstjänster i hela landet genom att man t.ex. söker efter nya modeller för produktionen av tjänster (såsom produktutvecklingstjänster)	förvaltning som ansvarar för forskning och undervisning, jordbruksförvaltning, myndigheter som svarar för företagsutveckling, aktörer inom forskning, utbildning och rådgivningstjänster, jordbruksnäring
Att öka produktiviteten inom jordbruket	Utförande av de investeringar som behövs inom jordbruket och införande av ny teknik, vilket bl.a. förutsätter en aktiv strukturpolitik inom jordbruket och finansiering Tryggande av tillgången på kompetent arbetskraft inom jordbruket Ägoregleringar och markförbättringar möjliggörs inom jordbruket	jordbruksförvaltning, arbetskraftsförvaltning, jordbrukets finansieringsorganisationer, jordbruksnäring arbetskrafts-, utbildnings- och jordbruksförvaltning jordbruksförvaltning, jordbruksnäring

Att beakta principerna för hållbar utveckling som bidrar till att nå målen kring vattenskyddet samt anpassning till och bekämpning av klimatförändringar inom jordbruksproduktionen	Planering och genomförande av effektiva miljöprogram som uppmuntrar till hållbar produktion och betonar konkurrenskraft som bygger på den relativa fördelen i fråga om naturtillgångar (se även kapitel 4)	EU-organ, jordbruks- och miljöförvaltning, jordbruksnäring tillsammans med forskning, utbildning och rådgivning
---	--	---

Försörjningsberedskap garanterar tillgången på mat

På grund av de stora utmaningarna och osäkerhetsfaktorerna kring livsmedelsförsörjningen i världen måste man lägga vikt vid försörjningsberedskapsaspekterna i EU:s framtida livsmedelspolitik. Att trygga tillgången på mat hör till EU:s grundläggande mål. Därför måste EU satsa på systematisk beredskap för att hela livsmedelssektorn också ska fungera vid olika allvarliga störningar.

Livsmedelsförsörjningen fungerar då alla finländare har tillgång till en tillräcklig mängd mat och då människor också har råd och möjlighet att skaffa mat. Försörjningsberedskapssystemet tryggar att vi har mat i tillräcklig mängd även i exceptionella situationer. De globala förändringarna i konsumtionen och produktionen och ostadigheten på marknaden ökar behovet av att se till att det finns en tillräcklig mängd mat åt alla medborgare under alla tider. Syftet med försörjningsberedskapssystemet är att trygga befolkningens säkerhet och utkomst och att se till att samhället fungerar också vid allvarliga störningar och under exceptionella förhållanden. Inom livsmedelsbranschen utgörs grunden för försörjningsberedskapen av ett konkurrenskraftigt inhemskt livsmedelssystem inklusive en tillräcklig och konkurrenskraftig inhemsk jordbruksproduktion. Att upprätthålla försörjningsberedskap kan dock inte vara den enda grunden för näringspolitiken.

Utöver ett fungerande jordbruk, en fungerande förädlingsindustri och handel behöver man även se till att infrastrukturen och datakommunikationen fungerar. Likaså att det finns energi, vatten och olika tjänster och kompetent arbetskraft i hela kedjan.

Matens produktionskedjor är beroende av den internationella handeln, trots att vi har en hög självförsörjning av många råvaror. En betydande del av de produktionsinsatser, maskiner och anläggningar som behövs i livsmedelskedjan är dock importvaror. Således behövs det en koppling till världsmarknaden och samarbete med fler än en varuleverantör. Beroendet av importerat foderprotein kan minskas genom ökad inhemsk produktion. Detta möjliggör även en bättre salmonellakontroll och en bättre växtföljd än i dag.

För att trygga försörjningsberedskapen har vi strategiska lager för livsmedelsspannmål som räcker i ett år. Det har gjorts arrangemang för att trygga tillgången på ammoniak som behövs i gödselmedlen. Tillgången på andra kritiska produktionsinsatser har också tryggats genom lagring. Försörjningsberedskapscentralen stödjer även den växtförädling och utsädesproduktion som är strategiskt viktiga för att säkerställa tillgången på gott växtförökningsmaterial. För en bra försörjningsberedskap behövs således kompanjonskap och arbetsfördelning mellan den offentliga och privata sektorn, vilket fungerar väl i Finland.

Den inhemska växtförädlingen måste utvecklas eftersom växtsorter som lämpar sig för de finländska förhållandena inte förädlas någon annanstans. Bioteknik är ett nödvändigt arbetsredskap inom växtförädling. År 2030 ser biotekniken annorlunda ut än i dag eftersom forskningen går framåt hela tiden. Det är viktigt att även den offentligt finansierade forskningen får biotekniskt kunnande, t.ex. inom genteknik, så att det inte enbart är ett fåtal internationella företag som äger kunnandet och så att forskningen fortsätter att vara öppen och transparent. Klimatförändringen kan kräva snabba reaktioner på de föränderliga förhållandena. Med hjälp av bioteknik kan förädlingen påskyndas. Eftersom förädlingsarbetet och processen för godkännande av nya växtsorter båda är långsamma måste man inleda arbetet omgående. För användningen av genmodifierade växtsorter och handeln med de produkter som tillverkats av dessa gäller principen: frihet att välja, rätt att veta. Möjligheten till GM-fri produktion måste tryggas för dem som vill välja detta alternativ. En tillräcklig vetenskaplig expertis måste garanteras både på EU-nivå och nationellt för att man ska kunna bedöma konsekvenserna av användningen av genteknik.

Eftersom försörjningsberedskapen för livsmedel bygger på för det första den inhemska produktionen, förädlingen och distributionen och för det andra på den internationella handeln, importinsatserna och en säker tillgång på dessa, är det inte möjligt att fastställa en livscykelmässig eller produktspecifik självförsörjningsgrad eller inhemsk andel som är nödvändiga med tanke på försörjningsberedskapen.

Mål	Åtgärder	Vem bär ansvaret?
Förutsättningarna för konkurrenskraftig verksamhet inom den inhemska livsmedelsekonomin, dvs. grunden för försörjningsberedskapen, existerar. Livsmedelssystemet har anpassningsförmåga och förutser samt justerar sin verksamhet i enlighet med förändringarna i miljön.	Främjande av en jordbruks- och livsmedelspolitik som skapar förutsättningar för lönsam verksamhet inom jordbruket och förädlingsföretagen. Det behövs även landsbygdspolitik för att verksamhetsförutsättningarna, såsom infrastrukturen och servicen, ska bevaras på	den offentliga sektorn i samarbete med branschaktörer

	landsbygden.	
Vi har ett fungerande försörjningsberedskapssystem på minst den nuvarande nivån. Systemet bygger på samarbete och partnerskap mellan den privata och den offentliga sektorn.	<p>Bevarande av dagens system för att samla in medel och täcka kostnaderna för försörjningsberedskapen</p> <p>Utredning av möjligheterna till en allt mer decentraliserad lagring</p> <p>Utredning av förutom den landsomfattande försörjningsberedskapen även den regionala försörjningsberedskapen</p>	<p>lagstiftningsansvaret ligger hos ANM och riksdagen, ansvaret för verkställande har delats mellan</p> <p>Försörjningsberedskapscentralen och olika ministerier samt handeln, industrin och primärproduktionen</p>
Den inhemska växtförädlingen producerar växtsorter som lämpar sig för de föränderliga förhållandena och kraven.	<p>Tryggande av en tillräcklig finansiering för växtförädlingen, styrande av verksamheten genom att de framtida behoven förutses</p> <p>Användningen av de metoder som behövs inom forskningen och förädlingen, såsom bioteknik, görs möjlig.</p>	jordbruksförvaltning och de aktörer som forskar i och utövar växtförädling
Självförsörjning av foderprotein har ökat från dagens ca 15 procent till 50 procent.	<p>Fokusering av forskningen, produktutvecklingen och rådgivningen</p> <p>Tryggande av nödvändiga investeringar, t.ex. bioenergiinvesteringar</p> <p>Stärkande av kedjans interna diskussion om möjligheter och hinder, sökande efter lösningar</p>	FM i fråga om finansiering, jordbruksförvaltning och förvaltning för energibranschen tillsammans med forskning, rådgivning, insatsleverantörer och primärproduktion
Lantgårdarnas beroende av importerad energi har sänkts med 50 procent.	<p>Fortsättning och utveckling av energiprogram som redan har inletts på lantgårdarna</p> <p>Utredning av de realistiska möjligheterna till biobränsleproduktion och fattande av beslut</p> <p>Effektiv cirkulation av</p>	förvaltning för energibranschen och jordbruksförvaltning tillsammans med forskning, rådgivning, insatsleverantörer och primärproduktion

	näringsämnen med bevarande av den höga nivån på säkerhet hos livsmedel	
--	--	--

Det interna samarbetet inom livsmedelssystemet söker nya öppningar

Fördelen med verksamhetsmiljön för livsmedelssystemet i Finland är att den är liten och att aktörerna känner varandra, vilket naturligtvis förbättrar samarbetet. Trots det behöver vi också diskutera de olika aktörernas position och förhandlingskraft i förhållande till andra aktörer. Samma behov har konstaterats inom hela EU.

Samarbetet utgår från sambandet mellan jordbruket och industrin, likaså från sambandet mellan handeln och konsumenten. Ramarna för det interna samarbetet utformas av konkurrenslagstiftningen. Företagen är själva ansvariga för konkurrenskraften, men myndigheterna ska inte ställa krav eller göra tolkningar som är hårdare än EU-lagstiftningen. De små och medelstora företagens särskilda problem identifieras och specialarrangemang är möjliga till exempel genom stöd eller utveckling av upphandlings- och distributionssystemen. Det finns behov av att överväga en särskild ombudsman/serviceställe som sköter ärenden och tillhandahåller rådgivning för små och medelstora företag inom livsmedelssektorn.

Det är nödvändigt att öka den interna diskussionen inom livsmedelssystemet. Många konsumenter vet inte längre varifrån och hur maten kommer på bordet. Den offentliga diskussionen och medierna fäster sig lätt vid problem eller framtida hotbilder. Hur skapar man en bättre dialog mellan systemets olika delar, konsumenterna medräknade? Hur ska man kunna återskapa de brutna kontakterna mellan konsumenterna och livsmedelsproduktionen? De här är frågor som livsmedelssystemet måste diskutera gemensamt. Det är viktigt för livsmedelssystemet att det råder förtroende mellan olika delar och inom delarna. Då kan man tillsammans avtala om de strategiska målen och hur man uppfyller dem. För att bygga upp förtroendet behövs ett transparent informationsutbyte och ökad förståelse.

Livsmedelssystemet måste skapa en spårbarhets- och ansvarskedja som också är klar för konsumenten. För närvarande finns det ingen sådan. Konsumenterna vill dock veta allt mer om matens produktionssätt och ursprung. Därför bygger man upp ett spårbarhetssystem som också bevisar att produktions-, förädlings- och distributionssättet fungerar ansvarsfullt. Med tanke på export behöver vi ett system av denna typ. Om det fungerar väl är det en konkurrensfördel. Medverkan i systemet är ett konkurrenskriterium vid offentliga upphandlingar. För att informera om frågan finns det medel för säljfrämjande åtgärder tillgängliga såväl på nationell nivå som på EU-nivå.

För Finland är det viktigt vem som äger företagen eftersom det inverkar på bland annat besluten om upphandling av produkter. Ett strategiskt nationellt ägarskap är således förståeligt och acceptabelt.

Livsmedelssystemet regleras av flera förvaltningsområden bl.a. genom författningar och finansieringar. I fortsättningen är det viktigt att förbättra samordningen av politikområdena kring mat och arbetet med att driva dessa områden. Syftet med de nya arrangemangen är att strömlinjeforma livsmedelspolitiken inom statsförvaltningen och mellan olika aktörer. Hit hör bättre styrning av t.ex. olika forsknings- och utvecklingsanslag och kombinerad av dessa till större helheter (se även kapitel 3). För att vi ska uppnå målen för livsmedelspolitiken, måste samordningen och konsekvensen inom lagberedning och budgetering vara bättre mellan de olika förvaltningsområdena. Vi måste se kritiskt över dagens strukturer och organ och kunna avveckla dem som inte längre behövs.

Mål	Åtgärder	Vem bär ansvaret?
<p>Livsmedelsstrategin är ett strategiskt projekt på nationell nivå som skapar ramar för framtidens utvecklingsarbete inom livsmedelssystemet.</p> <p>Livsmedelsstrategin uppdateras i enlighet med den föränderliga verksamhetsmiljön. Detta förutsätter att man föregriper, följer upp och analyserar förändringar och reagerar snabbt vid behov.</p> <p>Beslutsfattandet och tillämpandet av besluten som rör livsmedelssystemet samordnas bättre än förut inom statsförvaltningen. Aktörerna inom livsmedelsbranschen – konsumenterna, handeln, livsmedelstjänsterna, förädlingen och producenterna – hör också till de nya strukturerna.</p>	<p>Följande inrättas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. En livsmedelspolitisk ministergrupp som sammanträder 1–2 gånger om året. Till gruppens uppgifter hör politisk styrning i livsmedelsfrågor samt behandling av författnings- och budgetärenden. 2. En livsmedelspolitisk tjänstemannaarbetsgrupp med företrädare från de områden som administrerar livsmedelsfrågor (såsom JSM, ANM, SHM, UKM, MM, FM). 3. En livsmedelspolitisk delegation som består av förvaltningen och företrädare för aktörerna inom branschen (utvidgad version av den nyligen tillsatta Delegationen för livsmedelskedjan som även ges utvidgat mandat). 4. Ett sekretariat på några personer eller ett annat organisatoriskt 	<p>statsrådet och sektorministerierna samt konsumenter, handel, livsmedelstjänster, förädling och primärproduktion</p>

	<p>arrangemang som fungerar som ett samordnande och verkställande organ.</p> <p>Existerande överlappningar eller som orsakas av den nya organiseringen, minskas inom förvaltningen.</p> <p>En redogörelse för framgångarna inom livsmedelspolitiken lämnas till riksdagen en gång per regeringsperiod.</p>	
<p>Den inhemska maten har ett spårbarhets- och ansvarssystem som aktörerna inom livsmedelskedjan gemensamt har planerat, godkänt och infört. Systemet genomgår en extern auditering. Om detta berättar de märkningar som informerar konsumenten om ansvarsdimensionerna. Systemet är öppet, dvs. kriterierna för ansvarsfullhet är offentliga. Systemet medför en konkurrens fördel och möter exportens krav. Minst 75 procent av den inhemska livsmedelsproduktionen ingår i systemet.</p>	<p>Åtgärderna inleds med utvalda pilotproduktionsområden och -företag. För dessa utvecklas kriterier för ansvarsfullhet som täcker alla de dimensioner av ansvarsfullhet som är relevanta med tanke på de aktuella produkterna.</p> <p>Metoder för att verifiera produktionssätten utvecklas utifrån de nuvarande datainsamlings- och registreringssystemen.</p> <p>Planering av och överenskommelse om märkningar och de informationsmetoder som används vid information till konsumenter</p> <p>En opartisk auditering av systemet</p>	<p>livsmedelsförvaltningens roll är att göra systemet och dess utveckling möjligt, men ansvaret för planering och införande av systemet ligger hos primärproduktion, förädling och handel</p>

Men tänk om?

Då livsmedelsstrategigruppen har funderat på framtiden har den utgått från vissa antaganden när det gäller utveckling av verksamhetsmiljön för livsmedelssystemet. Det kan också ske något oväntat. Exempel på plötsliga förändringar som kan ske är

- att klimatförändringen utvecklas snabbare och kraftigare än väntat och att människor tvingas fly på grund av förändringarna i miljön,
- att askmoln ger upphov till avbrott i flygtrafiken eller har en avkylande effekt på klimatet,
- att en politisk kris drivs till sin spets,
- att en växt- eller djursjukdomsepideemi sprids snabbt,
- att en pandemi som är farlig för människor uppstår,
- att någon del av världen drabbas av radioaktivt nedfall.

Det är naturligtvis också möjligt att det i Finland uppstår en sådan innovation inom livsmedelssystemet att möjligheterna till export mångfaldigas. Då lyder frågan huruvida vi har tillräckligt med kompetens och förmåga att kommersialisera innovationen samt möjligheter att producera en tillräcklig volym, så att vi kan gripa tillfället i akt.

Det är omöjligt att planera världen 20 år framåt. Livsmedelssektorn är också dynamisk och i konstant förändring. Därför måste livsmedelsstrategin uppdateras regelbundet eftersom strategin inte är ett projekt, utan en process. I detta syfte har livsmedelsstrategigruppen föreslagit en omorganisering av livsmedelsfrågorna och -politiken inom statsförvaltningen. Ansvaret för koordinationen av arbetet att föregripa och på ett övergripande sätt följa upp förändringarna samt att anpassa åtgärderna efter de föränderliga förhållandena inom livsmedelssektorn ligger hos de föreslagna nya strukturerna.

Ledningsgruppen för livsmedelsstrategin har hört följande experter:

gruppchef Paul Bradley, livsmedelspolitiska enheten, DEFRA, UK
lantbruksrådet Kirsi Heinonen, jord- och skogsbruksministeriet
forskningsprofessor Heikki Hiilamo, FPA
verkställande direktör Elina Hiltunen, What's Next Consulting Oy
överinspektör Aulikki Hulmi, jord- och skogsbruksministeriet
generalsekreterare Marja Innanen, jord- och skogsbruksministeriet
verkställande direktör Ilkka Kananen, Försörjningsberedskapscentralen
prorektor Jukka Kola, Helsingfors universitet
överinspektör Marjaana Manninen, Utbildningsstyrelsen
forskningschef Johanna Mäkelä, Konsumentforskningscentralen
professor Jyrki Niemi, MT Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi
forskningschef Perttu Pyykkönen, PTT Pellervo ekonomiska forskningsinstitut
veterinären Sara Syyrakki, konsult